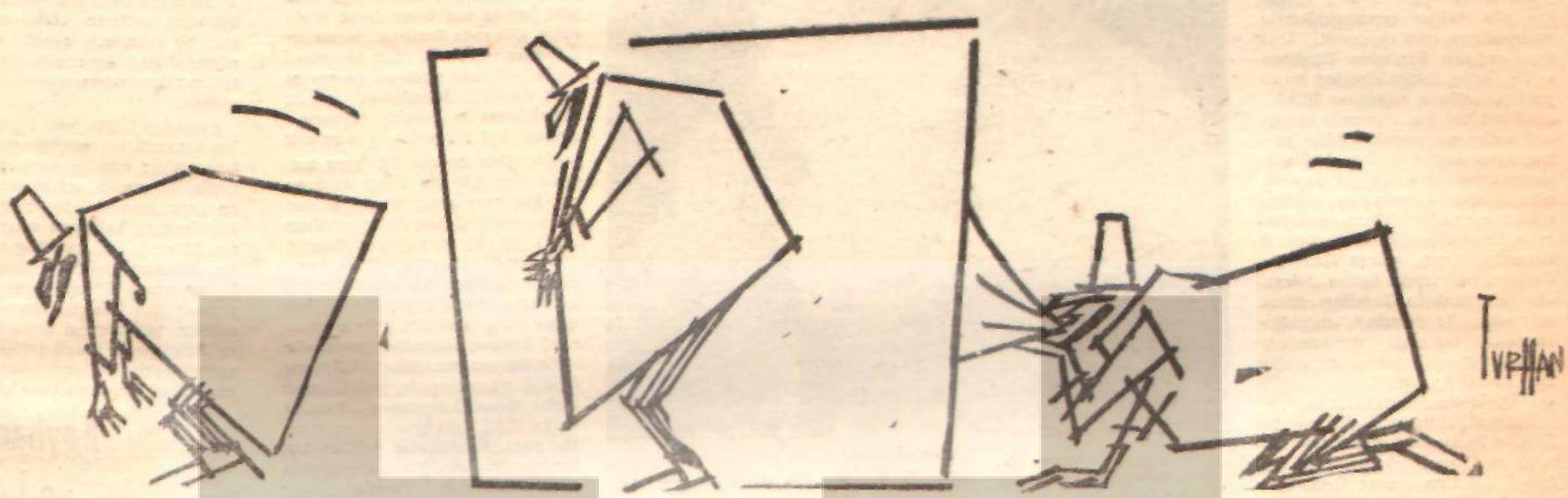

**Plânlama Teşkilâtında
yeni istifalar'a doğru!**

**KALDOR
HÂKİM SINIFLARI
UYARIYOR
TÜSİAV**

KAZANAN NUMARALAR...»

BAKİS

*Hayallere
paydos*

Başında İnönü bulunan bir Hükümeti, devamlı tenkit etmemizle kazan iyi niyetler eksik değil. Bunların çoğu, «Inönü de yıpranırsa ne olacak, o giderse, çok daha kötüsü gelir. Şimdi hiç degilse az çok yazabiliyorsunuz» diyorlar. Bir kısım iyi niyetli arkadaşlarımız ise «Inönüyı yıpranırsa ümit kalmaz. Milleti ümitsizlige düşmeye hakkınız yok» tezini savunuyorlar.

Bir cins vazifeden kaçış ve yenilgiyi peşinen kabul edip sayıdığımız, statükocula rın ekmeğine yağ süren bu görüşlerin doğruluğuna inanıyoruz. Aslında yazılanlar çok azdır. Maalesef, yazdığımızdan çok daha başarısız bir iktidarla karşı karşıyayız. Bugün başımızda adeta felçli bir ekip var. İki yıldır suren gürültüye rağmen, basit bir servet beyannamesi meselesi bile henüz çözülmüş değil. Yeni gelirler bilmek için kara kara düşünün bir Maliye Bakanlığı. 165 milyon lira gelir kaybını önlemek maksadıyla zarrur saydığı iki maddelik bir kanun tasarısını, zamanında Parlamento'ya sevk etmesi gerektiğini unutacak kadar büyük bir dalgınlık içinde! 1962 programının ne sahada bulunduğuandan, bütün yıl boyunca ilgililerin haberi yok! Önce 1963 programını, sonra bu programa göre 1963 Bütçesini yapmak gerekiyor, önce sıyrıme rakamlarla Bütçe hazırlanıyor ve yıllık programın gerçekle daha çok yaklaşan rakamları, Bütçenin udurma rakamlarına uyumaya, ve vahini kurtarmak için, yanlış rakamları doğrulmuş gibi gösterme temayı bakanları miza hâkim oluyor. Yani açıkça bir rakam tahrifatı düşününlüyor!

Hükümetin mevcudiyetinden şüphe etirecek daha bir sürü beceriksizlik örnekleri saymak mümkün.

Bütün bunlar tam bir aciz manzarası yaratıyor. Hiç bir önemli mesele, ciddiyetle ele alınmış değil.

İktidar çevrelerinde sınırlılığın artması, komünizm edebiyatının yaygın hâle gelmesi ve basın dâvalarının çoğalması bu aciz yüzünden.. İşler biraz iyi gitseydi. Menderesin hüryietleri kişisel davranışlarını en amansız şekilde tenkit eden Time, «Başba kan İnönü de, Menderesin eski adetlerine kapılıyor» diye, herhalde yazamıyacaktı.

Bir intikal devresi

Bütün bunları, «Inönü yıpranır, İnönü yıpranırsa ümitsizlik artar» diye görmemezlikten mi gelmek lazı? Bir eins suç ortası olmayı gerektiren bu görüşü paylaşımıyo ruz. Bugünle yetinmeyeip, bu memleketin geleceğini kurtarmak istiyen insanların görevi, içinde bulunduğumuz çıkmazı görme mezlikten gelmek değil, olduğu gibi görmek ve göstermektedir. Önemli olan bugün değil, yarın ve en büyük ümit, doğrudadır. Meşelerimizi dosdoğru gördüğümüz zaman, durum ne kadar karanlık gözüküre gözüksün, bir ümit, bir kurtuluş yolu mutlak olarak taya çıkacaktır. En tehlikeli tutum, gerçeklere göz kapayıp fenerlerle avunmaktan ibaret bulunan devekuşu politikasıdır. 1946 - 60 devresinde, bütün dertlerimizin Anaya sa yapmakla çözüleceğine bizi inandırınlar, belki tatlı bir iyimserlik yaratırlar. Ama bu aldatmacanın yarattığı hayal kırıklığı daha feci olmadı mı? Bugünkü çıkmazın belli başlı sebeplerinden biri, düşünmekle görevli kafaların, gerçeklere gözlerini kapamaları değil mi? Bu sebeple, İnönü Hükümetlerilarındaki temennilerimizi, tatlı hayallerimizi bir yana bırakıp acı gerçekleri olduğu gibi görmeliyiz.

*İslim arkadan
gelsin...*

Sımdı ikinci bir plâncılar olayı ile karşıyız. Plâmın finansmanı meselesi, ikinci defa, politikacılardan plân uzmanlarının çatışmasına yol açıyor. Hükümet, Men deres devrinde miras denklik politikasına uyarak 1963 Bütçesini, Devlet Plânlama Teşkilâtının yeni uzmanları ise, tıpkı eski gibi, «Bu zihniyetle plân yaplamaz. Bu zihniyetle ya enflasyona, ya da genis çapta bir işsizliğe gidiyor» diyorlar. Kaldor'un vergi reformunu gerçekleştirmeye güçlü yetmeyen hükümet, plânın finansmanı konusunda tam bir çıkmaza düşmüşdür.

param parça olmuştur. Hükümetin, yukarıda söylediğimiz anormal beceriksizlikleri, güçlükleri arturan ikinci derecede bir faktör sayılabilir.

Artık herkesin öğrendiği ve Sam Anca'nın da hergün tekrarladığı üzere, yüksek tarım gelirlerini ciddî şekilde vergileştirmedikçe ve köklü bir tarım reformunu gerçekleştirmedikçe, nisbi bir vergi adaleti ve hızlı kalkınma sağlamak mümkün değildir. Fakat ortaçağ kalıntısı statükocu kuvvetle re dayanan bir iktidarin bu reformları başa rabilmesi hayaldir. Statükocu kuvvetlerle demokrasi de olmaz. Bir aldatmacadan öte ye pek fazla gidemeyen ağalar demokrasisi, iflâsa mahkûmdur. Gidiş ortadadır. Önümüzdeki devrede, iktisadi ve sosyal güçlerin gittikçe arttuğu şahit olacağız. Artan iktisadi güçlükler, Menderes devrinde yaşadığımız gibi, basık idârelerine ve since demokrasiye paydos» sloganlarına götüren en késtire yoldur.

Unutmamak lazım ki, demokrasi de hızlı kalkınma da, sosyal adalet de statükocu sosyal kuvvetlerin işine gelmez. Bütün bunlar, geniş halk kütüllerinin yararına glişmiş ileri hamlelerdir. İleri politikalar ise, ileri gidişten yararlanan sosyal kuvvetlere dayanarak yapılır.

İki yüz süren bocalamalardan sonra, Türkiye, bu uyanış devresine girmiştir. İktisadi ve sosyal olayların ezici ağırlığı, dış dünyadaki gelişmeler ve iktidardaki kuvvetlerin aciz içinde bocalamaları bu uyanışı çabuklaştırmaktadır.

Demokrasiden, halktan ve ileriye gitmekten yana kuvvetler, bugün tam bir çıkmaz içinde bulunma duygusunda birleşmekte ve bir çıkış yolu aramaktadır. «Bu, böyle sürüp gidemez» diyen gerçek milliyetçilerin sayısı günden güne çoğalıyor ve dertlerimiz doğru şekilde teshis ediliyor. Dertlerin doğrudan teshisi ise, XX. yüzyılın ikinci yarısında esasen büyük bir anormallik teşkil eden statükocu cephenin yenilgisi demektir.

Böylece, hayal kırıklıkları ve ümitsizlikler, en büyük ümitleri yaratmakta, en karansık gözüken çıkmazlar, aydınıdık çıkış yollarını hazırlamaktadır.

Doğan Avcıoğlu

Plânlamadaki anlaşmazlık

Geçen hafta, Yüksek Plânlama Kurulunda politikacılar ve plâna ma uzmanları, birbirlerine girdiler. Politikacılar, 1963 Bütçesindeki gelir tahminlerinin, gerçekten çok uzak olduğunu kabul etmek le beraber, bu tahminleri yalanlamamak endişesiyle, bütçe rakamlarının plânlama uzmanlarında kabulini istiyorlardı. Gizlenmek istenen bütçe açığı 1,5 — 2 milyar lira gibi, rakam cambazlıklarla değiştirilemeyecek cinstendi. Ama bunu rağmen, Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu, Bütçedekinden farklı yeni rakamlarla çıkmannı Hükümeti çok müşkil durumda bırakan çağrı tezini savunarak, «Bütçe rakamları kabul edelim. Açığın finansmanını yıl ortasında düşünlürlük» diyordu. Çelikbaş da, «Vatan, millet, memleket, itibar» nutuklarıyla, Feyzioğlu'nu destekliyordu. Alican da ilk defa olarak Feyzioğlu ile aynı fikirdeydi! Yalnız Alican, «Devlet Plânlama Teşkilatı, bütçe rakamları ile mutabık değildir» tarzında bir şerh verilmesinde mahzur görürdü. Feyzioğlu ise, bir sürü polemiğe yol açabilecek böyle bir şerhe karşıydı.

Yüksek Plânlama Kurulunun politikacı üyelerinin, doğru rakamları gizleme, yani rakam tahrifi tek lîfîleri, kurulum uzman üyeleri tarafından itibar görmedi. Uzmanlar, «Bu sadece bir rakam hünere bağılı meselesi değil, Türkîyenin enflasyona sürüklene sürükleneceği» diyecek, zevahiri kurtarmak tan ötesini düşünmeyen politikacıları, beyhude yere ciddiyete davet ettiler...

Sosyalist Kültür Derneği

Sosyalist Kültür Derneği'nin oluşumu yankıları bu hafta da devam etti. Cetin Altan Milliyette, İl

Ekrem Alican
Ence politikalı..

han Selçuk Cumhuriyette bir yazarak, bir çıkmaz içinde bulunan memleketimizin gelişmesini de Derneği oynayabileceğini önemli rolü belirttiler. Forum Dergisi de, Derneği hakkındaki eski tutumunu düzelterek, şunları yazdı: «Derneğin idare Heyetinde, ciddiyet ve çalışmaları ile temayül etmiş kim selerin bulunmasının memnuniyet ile karşılıyoruz. Onlara dâhil olduğu bir heyetin Sosyalist Kültürü Derneği'ni yapıcı ve müsbet istikâmetlere sevkedeceği ümit edilmeli dir.»

Bu arada Sosyalist Kültür Derneği de, ilk hazırlıklarını tamamış bulunuyor. Üye kabul yü-

netmeliği hazırlanarak, üye kabulüne artık başlanmıştır. Derneği, hâlen teşkilâtlanma yönetmeliğini hazırlamakla meşguldür.

Derneğin ayrıca bilimsel hazırlıklarla uğraşmaktadır. Derneği'nin hazırladığı ilk konferansı gelecek yıl ilk günlerinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü Kemal Kurdaş tarafından, yapılacaktır. Konferansın konusu, «Sosyalist açıdan eğitim dâvâmuzdır». Derneği idâreleri, bundan başka, «Bütçelerin sosyal adalet ve kalkınma açısından incelenmesi», «Türkiyede gelir dağılışı» gibi konularda, harâzıklara başlamıştır.

Amerikan yardımında azalma

Amerikan Temsilciler Meclisi Dış Yardım Tâli komitesi Başkanı Otto Pasman, dış yardımın tetkiki ile ilgili bir dünya turundan sonra aşağıdaki beyanatı verdi: «olan biten gördükten sonra midem bulanıyor. Bu memleketlerle ticaret yapmak yerine, yardım yolunu seçti. Mâkul ve azimli bir politika uygulamayı bırakıp, aldatma calaları vakti geçirdik. Sağduyu sahibi her insana bunu ispat edebi lirin. Dâlinada insanlar, bizim sizimizden yaşıyorlar. Bu, Amerikan mülkellerinin parasını çarçur etmek demek... Bangkokta yemek memleketin en zengin tâicârlarından bâriyle yemeğim. Ona apaçık bir soru soruyorum. Net 100 bin dolar kazanıza, kaç para gelir vergisi ödemeniz gereklidir? 12 bin dolar cevabını verdi. Bu, bir hırsızlık söylebilir.

Bunun üzerine şu cevabı verdim: Amerika'da 100 bin dolar net kazanç sahipen kimse, 72 bin dolar vergi ödediğini biliyor musunuz? Tüccar, sözlerime inanmadı!

Verdiğim yardım, kütüklere faydalı olacak yerde, politik makamlar uğrına harcanıyor... Yardım halka değil, hükümetlere yarıyor. Bu para, faydalı bir şekilde kullanılmıyor. Gezdiğim memleketlerin hemen hemen hepsinde, bir kağıt kudretli insan var. Para, bu nüfuzlu kimselerin, İsviçre ve Amerikan bankalarındaki hesapları zenginleştirme gidiyor...

Bu memleketlerdeki Amerikan hükümetinin memurlarının çoğu, politik sebeplerle seçiliyor. Hayatında bir tedyi makbuzu görümemiş Amerikalılar, muazzam programları yürütülmüşle vâzeli kâhiyor. Bunlar iyi ve vatan perver Amerikalılar olabilirler. Eşasen öyledirler de. Ama, ne yapmaları gerektiğinden zerrece haberleri yok.»

Bu sebeple nüfuzlu temsilci, dış yardımın 4 milyar dolardan 2,5 milyar dolara indirilmesini istiyor. Başkan Kennedy ise bu yıl, 5 milyar dolar yardım istedî.

İnönü ve

öğretmenler

Başbakan ziyaret eden Türkîye Öğretmenler Federasyonu idâreleri, İnönü'ün yanından biraz hayal kırıklığına uğrayarak çıktılar.

Federasyon idâreleri, İnönü'ye, gittikçe artan öğretmen dövme olaylarını anlatılar, idârenin gevsek tutumundan şikayet ettiler. Gerçekten öğretmen dövenler yakalanamıyor, yakalansalar da ceza görmüyorlardı. Başbakan bütünü bunları hayrete dînledi ve «Ya, bilmiyordum» dedi. Bir oda içinden az ücret alan öğretmenlerin geçim durumu söz konusu edildiğinde, Başbakan'ın sözleri, «Sabır» tavsiyesinden öteye gitmedi.

Bu arada Millî Eğitim Bakanlığı'nın tutumunu da uzun uzun şikayet konusu oldu. Ankara ilk öğretim mîlfettîsi Galip Gürler, Mahmut Makal meselesini ele aldı. Millî Eğitim Bakanlığı, Mahmut Makal'in son iki yıl zarfında yazdığı yazıları için takâkat açılmıştı. Makal, Tevfik İleri zamanında da yazı yazdı, ama hiçbir yazısı takâkat konusu yapılmamıştı. Başbakana bunu hatırlatan Galip Gürler, «Tevfik İleri devrinin geçti, Paşa» de makale kendini alamadı.

Bu görüşmeden bir iki gün sonra Ulusa, öğretmenlerin dövümleriyle ilgili bir başyazı yayınlandı. Ulus Başyazası, maarifi mektepsiz idâre etmeyi hayal eden Haşim Paşa usûlüyla, öğretmen dövümlerinin nedenleri açıklandı. Bu çok aristokrat zihniyetli başyazıda söyle deniyor:

«Biz, başbaşa sebepi sonda görmekteyiz. Türkîyede tahsil otuz yıl evvel mutlu bir sınıfın imtiyâzında idi, bu mutlu sınıf tahsil görmüş bir sınıfı ve öğretmenin

değerini biliyordu, tahsili yaygınlaşması öğretmenin kâdir ve kıymetini bilmeyen ana ve babanın evlatlarını mektebe göndermeleri, bu ana ve babanın çocuklarına öğretmen saygısı ve sevgisi vermemeleri tabii olarak yol açmaktadır ve çocukta kendi evinin eğitim baskısı sınıra mâruz kalmayınca kendini sınırla serbest bırakır etmektedir.»

Kabahat demek, çocukların faktörlerden gelişen faktörlerden çocukların kötü terbiye vermesi! Kendileri de halkın çocukları olan öğretmenlerin, öğrenci ailelerinden şikayet, imamı köy öğretmenini yapmayı teklif edebilecek kadar cüretimi artırtan gerici zihniyetten, bu zihniyetin adetâ himaye görmesinden, öğretmen dövenin cezalandırılmamasından ileri geliyor.

Anlaşılan bu durum, öğretmenler kuvvetli bir şekilde teskilatlanmadıkça düzleşmeyecek. Bu sebeple, öğretmen sendikaları bir an önce kurulmalıdır. Battı memleketlerinde, hakları savunmak için öğretmenler, grev bile yapıyorlar. Nitekim Amerikalı öğretmenlerden sonra, 32 bin Yunan öğretmenin grev ilan etti. Greve öğretmenler, maaşlarını artırmaması ve Hükümetin ihmâl ettiği millî eğitim kesiminin genel durumunu düzeltmesini istiyorlar.

Kayhancık

ve İnönü

İnönü, geçen hafta, uzun zaman dir mevkî bulunan Cumhuriyet Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Kayhan Sağlamer için, «Çok üzüldüm, yakın oldu Kayhana» dedi. Cumhuriyet bu sözleri, haklı olarak, İnönü'yi biraz inşâfa davet eder şekilde yâyladı. Cumhuriyete hak vermeye finkân yok. Zira İnönü, adalete katılyan maddâhele etmemekle beraber, tâzâlikten ve yazık oldu demekten çok daha müsbat işler yapabilir. Mesela, A bana mescedesinde olduğu gibi, derhal bir kanun tasarısı hazırlatacak, fikir suçularını mahkûm olmadan tevkif edilmesini önlemeye çahâbilir. Hattâ Sayın İnönü, bir razı daha ileri giderek, 141 ve 142 nci maddelerin sarahate kavuşturabilecek bir kanun tasarısını derhal Meclise sevketmesi için Adalet Bakanına emir verebilir.

Bir Başbakanın, Şair Orhan Ve linin, merhum Süleyman Efendi için söylediği tarzda, «Yazık oldu Süleyman Efendiye» biçiminde sözlerle, işin içinden sıyrılmaya hakkı yoktur.

İktidar

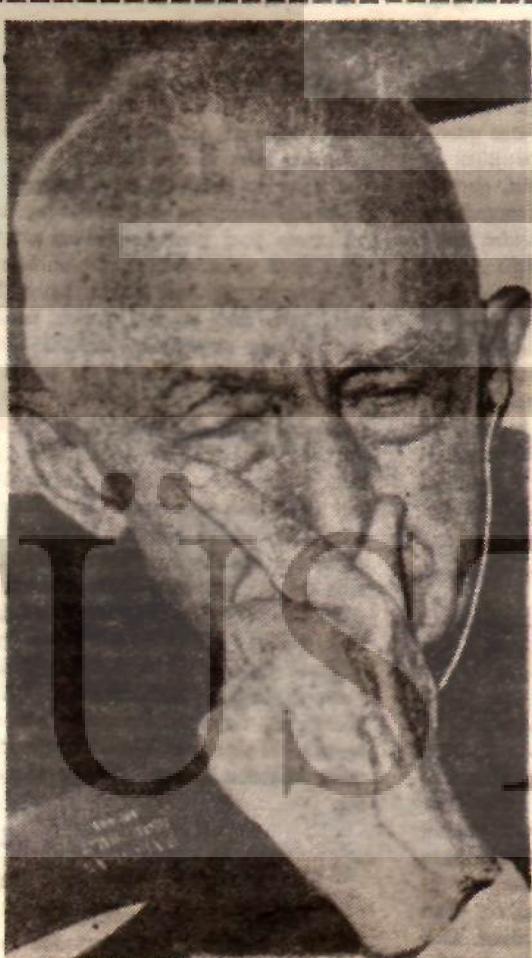
Eğlenceleri

Koalisyon, sârasını gezip gidiyormuş, koalisyon gökebilirmi... Peki sâname nedir? Sebep, Spiegel olayında Almanyâda olduğu gibi, fikir suçlarından sanık olanların tevkifi mi yoksa, Adalet Bakanının, Anayasayı giyneyerek, yargıları testî altına bursakacık şekilde konuşması, sayın koalisyonu galeyana getirdi?

Anayasaya aykırı kanunlar meselesi sâname sârlâne mede kalması mı, de mokresi şampiyonluğunu pâylâşmayan Bakanları kâplere bindirdi? Acaba sebep, grev ve toplu sözleşmeler tasarı ile zâir gelir vergisinin kâsa mı çevrilmesi? Asgarî türerler, konusunda mı anlaşılmazlık var? 1962 plânnâm uygulanmasının bakanları birbirine düşürdü? Kaybet, Bütçe rakamlarına ulyusun diye, plânnâmâmın târif edilmesi istenmesi üzerine mi koptu? Alican'ın Tokat konuşmasında baş ortak CHP, yi Menderes demokrasisini târihpisi olarak ilan etti öfke yâzâti?

Hayır, hiç biri değil... Sebep, fikir suçlarının kelepçelenmesi bile değil... Firtına, kelepçelenme olayı dolayısıyla bir bakanın özür bâkana mektup yazmasından ve bu mektubun basına sızmasından kopuyor. Vay efendim, böyle bir mektup nasıl yâzılmış, hele basına nasıl intikâl edermi... CKMP,

TÜRKİYE VE TIME

Başbakan İsmet
Değişen ne?

Benkin kitabının tamamının İstanbul Üniversitesi kâtaphâsında okumanın mümkün olduğu yolu sözlerini dikkate almamıştır.

Komünist propagandası yapmakla kesin olarak itham edildikleri takdirde bu dört sâmk 142. maddeye göre 15 yıl kadar hapse mahkûm edilebilirler.

15 gün önce, İstanbul Üniversitesi'nin hukmet edilen filoloji profesörlerinden Adnan Benk ve Ataç adlı kültürel bir derginin editörü Afşar Timuçin, kelimelerle ilgili başka bir suçtan dolayı hapse atılmışlardır. Dergi, bir kitabı, için de Marks'tan dört nakıl olan kâsmlarının Adnan Benk tarafından yapılmış tercümesini yayımlamıştı. Bu iki şâhî kefaletle bağlı olarak serbest bırakmadan önce bir İstanbul hâkimî, Adnan

141, 142^W değıstirmek isteyen solcudur
vergi reformunu isteyen solcudur
toprak reformunu isteyen solcudur
Kaldor naporunu isteyen solcudur
köy enstitülerini isteyen solcudur
öz Türkçyi isteyen solcudur
tüm sosyalleştirilmesini isteyen solcudur
isteyenler solcudur
vergi reformunu isteyen solcudur
isteyenler solcudur gerici'ye, gerici diyenler solcudur
plan isteyenler solcudur
an.

SOL PROPAGANDA

grubu ayaklanıyor... İnönü, iki Bakanı barıştırma istiyor. İçişleri Bakanı, yeni bir mektup yazarak, pek gururlu Adilet Bakanından özür diliyor. Ama, bu kadar yetmiyor. İçişleri Bakanı, ya alenin özür diliyor, ya da istifa etmemiş. Yoksa, CKMP koalisyonu yakarım.. Ne ciddiyet, ne ciddiyet.. Bir taraftan koalisyonu yagıtmak için ne fedakârlıklara katlanıyoruz, diyorlar. Öbür taraftan, sanksi koalisyonun ne kadar gizli ciddi bir kuruluş olduğunu iebat ıgin, iner giderdeğinde doldurmamış bir mesele yüzünden koalisyonu devirmeye kalkışıyorlar

Hem de hangi parti? Koalisyonun, parlamentoda çoğunluk sahibi bakımından mevcudiyeti zarrul olmayan bir parti. Sayın Başbakan, yok yere mesele çikaran bu insanlara, «yeter artık, olsunız istiyoruz, çeklinin gidin» diyebilseydi koalisyonun uyuşukluktan ve «Ay ganim vidividiler» adan kurtulma ya karar verdiği düşünerek, sevi necektik.

Bu arada, herkesin gözünden kalan bir meseleyi Hareket'te Prof. Reşat Ekrem Koço açıkladı: Efendim, kelepçe takılmış, jandarmalarla ülki talimatnameye göre, tamamen jandarmannın takdirine altmış. Talimatname değişikliği de, teker teker Bakanların yetkisini geçen bir hükümet işi...

Muhalefet eğlenceleri

Hükümet, Albay Fens mektubu kadar önem kazanmış Bekata mektubuyla eğlenirken muhalefet de boş durmuyordu. muhalefetle bir «Bayan Yolga» meselesi keşfetmişti! İçişleri Bakanlığı Genel Sekreteri

Nâmid Yolga'nın karısı Farzane Yolga'nın bir ziyafette yaptığı espriler, AP idarecilerini küplere bindirmiştir. Bayan Yolga, «Şu Meclisteki AP ilerlerin kafalarını patlatın demedim... AP ilerler küplere biniyor. Farzedelim ki, hiç bir politik hüviyeti olmayan Bayan Yolga, bu

Bayan Firuzan Yolga
(Humour) a paydos!

sözcükleri söylemiştir. Ne çıkış yanı? Bu sözcüklerde hakaret varsa, verisin mahkemeye biter gider. Politikacı olmayan bu hanımın sözlerinden AP idarecilerine nöiyor?

AP ilerlerin bir de Feyzioğlu hak kunda gensoru açma meselesi var. Feyzioğlu, «M.D.O. nun kim olduğunu bilseniz, alkışlarınız» demiş. Feyzioğlu ise, M.D.O. nun hâviyeyi bilmediğini, M.D.O. yu tasvip etmediğini belirttiğinden sohra, Gök-

han Evliyoğlu'na hitaben, «Siz her güclü şandığımızı siksılsınız» anla munda konusunu söyleyip. Melese burada bitmeli değil mi, hayır. Ortaya bir gensoru dâvâsi çıktı. Ha, bir de su bitmeyen af ticareti var. AP, yeniden Kayseri affi peşinde.

Ne denir, böyle iktidara, böyle

Feyzioğlu'na
mektup

S.B.F. Fikir kulübü, Klüp üyesi, Feyzioğlu'na, hiç bir yorumu ihtiyac bırakmayan şu mektubu gönderdi:

«Büyük amaci ülkemizde fikir

hürriyetinin sağlanması yolunda çaba göstermek olan S.B.F. Fikir Klübü kurduğu yıllarda bu hürriyetlerin savunulması yolunda göstermiş olduğunuz çabayı daima hatırlamaktadır. Demokrasimizin gerçek bir tehdîle ile karşı karşıya olduğu o devirlerde sizin de üyesi bulunduğunuz Fikir Klübü kendine düşen görevi yerine getirmek

Kaldor'un uyarıesi

Vergi uzmanı Prof. Kaldor, Sayın İnönü'nün de devamlı okuyucusu olduğu «Foreign Affairs» dergisinde, «Az gelişmiş ülkeler vergilemeyi öğrenebilecekler mi?» adlı, önemli bir yazı yazdı. Dünyanın tanınmış devlet adamlarının incelemeleriyle dolu dergide, Kaldor, Türkiveden de söz ediyor. Yazının Türkiyeyle ilgili kısımlarını yayınlıyoruz:

Meksika, Sîli, Hindistan, Türkî ve, Iran gibi memleketlerde, mülk sahiplerinin millî gelirden alıkları pay, muhtemelen İngiltere ve Amerika gibi memleketlere uza-

ran, çok daha fazladır.

Adam başına millî gelir düşük olmakla beraber, ufak bir azınlık, bir çok halde zengin memleketler deki zenginlerden daha zengindir. Ve bunlar gelirlerinin çok daha büyük bir kısmını İstihâke, daha az bir kısmını tasarrufa ayırmalar.

Bu memleketlerde, vergilendirme ters işler. Devlet gelirlerinin önemli kısmını kapsayan västah vergilerin, coğu, kütüllerin İstihâke malları üzerinden alınır. Stopaj yoluyla alındığı için, gelir vergisinin yükü, sıcrellilere düşer.

Az gelişmiş ülkelerde, el sırülmemiş bir vergilendirme kaynağı, a razıdır.. Arazi vergilerinin verimi, Hindistan'da yüzde 1,5, Türkiye'de ise blonde 2 dir. Japonyanın ekonomik tarihinin gösterdiği gibi, arazi vergisi, ekonomik gelişmenin kudretli bir motör olabilir...

Arazi vergisi, modern adalet kavramına uygun şekilde müterakki bir vergi hâline getirilebilir.

Ferdin veya allenin sahip olduğu arazinin değerine göre kademelesidirler, vergi yükünün oýük toprak sahiplerine yönelik esai sağlanabilir. Türkiye'de Devlet Planlama Teşkilatı, son zamanlar da böyle bir proje hazırladı. Pro jede, 20 dönemden aşağı araziler vergiden muat tutuldu ve 100 dö nümden aşağı genişlikteki araziler için yüzde 5 ve 500 dönümlüne türündeki araziler için yüzde 15 ora

nunda olmak üzere kademeel bir vergilendirmeye gitti. Tarundaki allelerin yüzde 1,5 une teşkil eden zengin alleler toprakın yüzde 21 une sahib olduğunu (İkinci kade me) allelerin yüzde 14'ü, arazi nın yüzde 31 ine sahiptir), bu proje, ağırlı vergilendirmeye gitmeden ve eski arazi vergisinin anti sosyal mahzurlarını ortadan kaldırarak, 5 yıllık kalkınma planının finansmanını mümkün kıracaktır.

Fakat kabine kalkınma planını kabul etmekle beraber, planın fizikî lenmesi, komünizmin ekmeğine yağ sızır. Çözülmeli gerekten ve henüz taminkâr bir şekilde çözülemediği mesele, bir İhtilâl yapmadan İhtilâllerini önlemek için siyasi kuvvet dengesinde vuku bulması gereklî değişikliklerin nastı basarılabiliceğidir. Bu iş, dâhildeki sosyal ve ekonomik reformları yardımının temel şartı hâliné getirmek suretiyle, Terakki için İttifak projesinde olduğu gibi dış taziyik altında yapılabilir mi? Veya, Çin İllerin beyin yıkama metoduna benzer şekilde, Batının anızla bir teşebbüsyle, az gelişmiş ülkelerdeki hâkim sınıfları siyasi eğitimin geçirmek inâmkûn olur mu? Tarihte bunun örneği...

XIX. yüzyıl İngilteresi bunun öregnî vermiştir. Bu memlekette sosyal istikrarı sağlamak amacıyla, hâkim sınıflar, gönüllü olarak imtiyazlarından vazgeçmişlerdir. İngiliz hâkim sınıfları uzun vadeli menfaatlerini, insiyaki şekilde doğrudan değerlendirdip, bunu yapıldı. Fakat böyle bir insiyaki sahip bulunduğu en ufak İşareti vermiyor. Hâkim sınıflara, bu vazifeyi kazandırılabilir mi?

İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata
Galip sayılır, bu yolda mağlup

Turhan Feyzioğlu
Vazifeye davet.

İçinden gelen şabayı göstermiştir.

Biz Fikir Klübü olarak siz üyemizin devletin en sorumlu yöneticilerinden biri olduğunuz bu zamanda fikir hürriyetinin özünü kurtlayan kanunları hâlde yürürlükte kalmasını ve fikirleri yüzünden bir üniversitede öğretim üyesinin ellişinin kelepçelenmesini hayret ve üzüntüyle karşıyoruz.

Biz Fikir Klübü olarak günün şartlarına göre fikir hürriyetinin sunulmasını ve nabza göre şerbet verilmesini dün olduğu gibi bugün de reddediyoruz.

Biz dün bir fakülte dekanının fikirleri yüzünden Bakanlık emrine alınmasına karşı olduğumuz gibi bugün de aynı davranış yüzünden bir doçentin ellişinin kelepçelenmesine karşılık.

Biz Türklerimizin daha ileri bir düzene kavuşması için gerekli olan açık tartışmanın fikirlerin kelepçelenerek önemmeye çalışılması ne demokratik ilkelerle ne de daha önce savunduğumuz fikirlerle başa düşüyoruz.

Size şunu bildirmeyi kaçırmamız bir görev sayıyoruz ki demokratik düzenin ve fikir hürriyetinin kurtanması mücadele gücümüzü anacak artırr.

Bu düşüncelerinden dolayı Türk genelliğinin adatılmakta olduğuunu ileri süren sorumlu yöneticilere sizin şahesizde sunu söylemek isterez ki Türk genelliği aldanmamıştır aldanmamaktadır, aldanmıyacaktır.

Çünkü biz ancak halk için halkın yarına bir düzen ve yönetimini min temel sorunları ve bu arada özellikle sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı sağlayacağına inanıyoruz. Bu ise ancak hür fikrin serbestçe savunulduğu bir ortamda gerçekleşebilir. Ayrıca şuna da inanıyoruz ki gerçek bir fikir hürriyetinin ve halk için halkın yarına isleyen bir düzen ve yönetimini kurulmasını ve başarıya ulaşmasını önemeye hiç bir kimseňin gücü yetmiyecektir.

Tüzüğümüzde de belirtildiği gi-

bî fikir hürriyeti ilkelerinin demokratik düzenin vazgeçilmez unsuru olduğunu ve ancak bu yolla halkın yarına isleyen bir düzenin kurabileceğini siz hocamız ve üyemize hatırlatmak zorunda kaldığımız için fizgünüz.

Bugün toplanan S.B.F. Fikir Klübü sizlere bu açık mektubu yayılmayı bir görev sayar. Sizlerin de gerek üyemiz olarak gerekse eski bir fikir hürriyeti savunucusu olarak görevlerinizi yerine getirmenizi bekleriz. Sizlerin deyimi ile söyleyelim: «Nâmuşu aydın nâmuşu düşünür odu ki daha önce savunduklarını günün şartlarına göre değiştirmez. Eyyam adamı olmaz».

Siz de yle yapınız.
Saygılarınızla..

Kayseri Hacıları

28 ve 29 Nisan olaylarının kahramanı Üniversite genelliğini, Kayseride Celâl Bayarı ziyarete götürürek, 27 Mayısın temel direklerinden birini yıkacağımı ümit eden A.P. Gençlik Kolu Başkanı Orhan Sakarya, gençlik tarafından Ankarâ Hukuk Fakültesi salonlarından kocarak, lâyık olduğu dersi aldi. Bunun başka türlü olması zaten beklenemezdi. Ama AP. nin 27 Mayıs'ı genelliği, 27 Mayıs'a karşı kullanmaya cür'et edebilmesi meydanında kadar boş bırakıldığını gösteriyor..

Yapı - İş Federasyonunun Bildirisı

Yapı - İş Federasyonu, ilgi çekici bir bildiri yayınlıyor, Parlamento üyeleri vazifeye çağırıyor. Yapı - İş bildirisinde şu cümleler var: «Yıllar yılı bizi İdare ede gelenlerin değişme yaparak, işçinin yanına inip geleceğini ırmaların, her zaman olduğu gibi yine de aldandıklarını söylemeye bilmem lüzum var mı?... Bugüne kadar hangi milletvekili çıktı ta, işçi haklarının gerçelleşmemesindeki sebepleri sorup araştırdı, bu huisusta hangi soruya parlamento ya-

geldi?

Plânlî bir devreye girmek üzere yâz. İşsizlik had bir sahada... Göndürmek desteklemekte olduğumuz plânlî kalkınmada, iş finansından elde edilecek meblağ da bu circa omuzlara (işçilerle) binerse, emeğin kalkınmamıza hayatı, dileği gibi olmuyacaktır.»

Kayseride Toplumcu bir kulüp

Kayserideki Ata Fikir Kulübü, kurucularından Yılmaz Hasdemir, YÖN'ü kulüp hakkında bilgi verdi. Hasdemir, Ata Fikir Kulübü hakkında şunları söylüyor:

«Toplumumuzun bütünlükle kalkınması rötuş ve taviz söz konusu edilmeksızın Atatürk İlkelerinin uygulama alanına konusunda görev bir grup üniversitesi arkadaş, bundan bir süre önce kişisel çalışmalarımızı birleştirici ve düzenleyici bir dernek kurdu.

ATATÜRKÜ TOPLUMSAL ARAŞTIRMALAR FİKİR KULÜBU yâda kısaca: ATA FİKİR KULÜBÜ adını verdigimiz derneğin kuruluş gereği: Yobaz ve şarıt saçıkları gibi zıt kutup temsilcilerinin bile Atatürkçü kesildiği bugünün Türkîyesinde ve özellikle Kayseride Ataturk Devrimlerinin savunulmasına Ataturke inanmayanlara bırakmak, onların toplum güvenliğinin bilisizliğinden bir takım gerici düşünceleri ve davranışlar adına yararlanarak Ataturk Devrimlerinin başheca amacı olan çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma şablonlarını belte-

ri. Ulusal kalkınmamızın yararı dâlince akımlarını ve bilimsel gelişmeleri izleyecek ve bunları toplum katlarına yayacağız, benimsenmeğe çalışacağız. Ataturk Devrimlerini halka iletici, geniş toplum katlarını bu açıdan kültürel uyansı-

SOSYALIST KÜLTÜR DERNEĞİ

Sayın kurucularını ve üye lerini aiddat ve teberruları ni aşağıdaki banka hesabına yatırmaya çağrırız.

Hesap No: 921

Emlâk Kredi Bankası
Yenisehir — ANKARA

YÖN — 12

At ticareti!..

Millî hayatını, demokratik esaslar dahilinde, ama toplum yararına düzenlenmesi demek olan sosyalist bir düzende katiller, soyguncular, baskincilar, kaçaklar, beyaz zehir tüccarları hiç bir zaman affedilmeyecektir.

C ok partili bir rejimde siyasi partilerin, seçmenlerin oylarını toplayabilmek için, hattâ demagogik alanlarda çeşitli çarelerde başvurdukları bilinen birşeydir. Hele bîde olduğu gibi siyasi partilerin, programları ile de gîl de halk kalabalıklarında kolay tepkiler yaratacak sokak sloganlarıyla tutunmaya çalışıkları devrelerde bu davranışlar daha da degersizleşir. Fakat bu davranışlar ne kadar degersizleşse de, menlekethin hak, ahlâk, düzenini ve duygularını zedeleyeceğin derecelere vardırılmamalıdır.

Meselâ şimdî memleketimizde adı suçlular için garip bir kampanya açılmıştır. Yani toplu mahnı, canna, irzina, sihatına, ahlâkına kasteden hırsızlara, katillere, halk ve ahlâk düşmanlarına, esrar, eroin kaçakçılara yeniden hapishane kapularını açmak için siyasi partiler arasında bir gayret yarışması başlamıştır. Peki ama, kimlerin haklarını kimlere affediyoruz?

Yok, eğer iktidarlar, hapishanelerdekileri değil de kendilerini suçlu sayıyorlarsa, o zaman bir diyeceğimiz kalmaz. Suçsuzlar salınamalıdır!

Af bir müessesedir. Meselâ siyasi suçlar gibi, rejim, doktrin, iktidar telâkkilerine göre değişen ve takdire dayanan filler için zaman zaman aflatı çıkarılması, hemen bütün memleketlerde görülmeli. Çünkü bu takdir ölçülerini değişimle değişim. 27 Mayıs'tan önce suç sayılan bir konuma, 27 Mayıs'ta hâkim tâ kendisi olabilir. 27 Mayıs'tan önce hapishane hükümlerinde üstlerine kilit vurulanlar, 27 Mayıs'ta bir kahraman olarak alkışlanabilirler.

Eğer Mustafa Kemaller, İsmet Paşalar İstanbul'da halifenin eline düşseydiler, Dârrizade fetvasıyla İdam edilecekti. Ama Millî Hükümete onlar milletin haklı olarak baş tacı edildiler. Çünkü İstanbul'un takdiri Padışâhî Ölçülerine gitti. Ankarâ'ın ölçülerine ise Cumhuriyet ilkeleri hâkim oldu.

Zindandan iktidar postuna muzikalar, alkışlar çıkarılan insanlar olmuştu. Hulâsa siyasi ölçüler elâstikidir. Burada takdir topluma ve onun temsilcilerine düşer. Ama kâtilin, kaçakçının, dağlar, beller canavarının, çocuk, kadın kaçırıcıların suçlarında ölçünün tamamen farklı olması gereklidir.

Suçluları, suçsuz saymadıkça, siyasi mahkûmları dışında af düşünülmemelidir.

Adelet varsa, mağdurun hâkimi da unutulmamalıdır.

Bir zaman bir hukukçu dostumuzdan bir hatırlamı dinlemiştik. İngiltere'ye gönderilmiş. Bir hukuk toplantısına katılmış. Herkes bir tebliğ yapmış. Onun tebliğinden sonra da ona sormuşlardır:

— Türkiye'de adı suçlar için umumi aflatı yapıldığı doğru mu?

— Evet, maalesef.

— Peki ama ne hakkı?

Evet, adaletimizden şâphemiz yoksa ne hakkı. Ingiltere'de 20 yaşında hapse girdi 54 yıl yatırıldı. Tıktan sonra günde tamamlayan ve hâristen 74 yaşında çakan suçlumun hikâyeyini bundan bir ay kadar evvelki gazetelerde belki okudunuz. Ceza bâyluktı. Ama İngiliz halkı, «Onun öldürdüğü insanın kanını ve mağdur ailenin hakkını ona İngiliz Kraliçesi bîle bağıtlamaz» diye düşünüyor ve kimseye af hakkı tamamıyor.

Biz ne vakit halkçı, sosyal adaletçi bir nizama kavuşturacağız?

Ne zamana kadar politikacı iktidardarda kasa-ba pazarlarında Üniversite ile alay eden nutuklar cekecek, muhalefete dâlisince de hapishaneleri boşaltıp, kendisine hapishane kaçınımlarından müttifekler arayacak? Ne zamana kadar profesörleri, yazarları kelepçeye verecek, fakat eroin kaçakçılara, haydutlara, baskincılara, çocuk, kadın kaçırıcılarına af müjdeleri yollayacak?

Politikayı işportacı çiğirikanlığı derecelerine düşürmek niçin? Siyasi partiler suçum değil, halkın hizmetinde olsamızdır. Gaddarın değil, mağdurun yanında yer almazırlar...

Millî hayatın, demokratik esaslar dahilinde, ama toplum yararına düzenlenmesi demek olan sosyalist bir nizâmda katiller, soyguncular, baskincilar, kaçakçilar, beyaz zehir tüccarları affedilmeyeceklerdir.

Cezaevleri, meydan külhanbeylerinin caka-satıkları birer tenbelhane olmayacaklardır. İşleyen diyeceğiz.

Ferdin hakki ferdin, toplumun hakkı da toplumun olacak, ama toplum hakkı üstünde semzileyip ferdin hakını oylara peşkeş çeken parazit politikacılık itibar bulmayacaktır.

Bir toplumda AF gibi bir duyu bir ticaret konusu hâline getirilirse, o toplumun dâlisinde çok şeyler kaybolmuş demektir.

halka iletici şablonlara yaygın bin nitelik kazandıracağız. Bundan kararlıyız.

Çıkar Düzeni

Adelet gazetesinde şu haber var: «CKMP. li Nurettin Ardıçoğlu geçenlerde bir kanun teklifi yapmış. Ardıçoğlu bu teklifinde der ki: İşçi Sigortaları Kurumunun işçiye vermekle olduğu mescen kredisi yeti esasla bağlanır. Meselâ yıl inşa edilecek meskenler için de gîl de, bitmiş inşaat için de kredi verilsin... İşçilerimiz, bu suretle daha kolaylıkla kat sahibi, apartman sahibi olabilsinler... Fena fikir değil, doğrusu güzel bir tek lîf...»

Ardıçoğlu, son zamanlarda meb' usluğunun yanı başında bir de mî teahhitî ile başlıyor... Ve bâzı orakları ile inşaat yapar satarmış.. Son zamanlarda da elinde hayli bitmiş bin kalmış...

Keban Barajının şampiyonluğu yapan Elazığ milletvekili Ardıçoğlu'nun, bu kadar sahî bir çıkış için kanun teklifi yapacağına ihti mal vermek istemiyor. Ama böyle bir kanunun, işçi Sigortası fon bâna spekülatyonunda kullanıma sından başka bir sonuç vermeyeceği muh...

YÖN, 23 OCAK 1963

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 62. nci maddesinin vatandaşlara tamdışı hakkı dayanarak gerek kamu gerekse kendimle ilgili aşağıdaki şikayet ve dileklerim dolayısıyle yüce katınıza baş veruyorum.

Şikayetimin konusu

Yüce katınıza ulaşırımkı zorunda kaldığım şikayetimin sebep ve konusu; üzerine parlak yıldızlı bir «Reform» etkisi yapıtırlımsı bulunmasına rağmen, Hükümetin bilimsel ve gerekçi bir «Mal Politika» dan yoksun olduğu kanısını uyardıran yanı vergi tasarılarını; güven oyunuza lâyk görülen hükümet programı ve son defa onaylamış bulunduğu «Beş Yıllık Kalkınma Planı» nda bizzat gerçekleştirilemesini yükümlendiği ilke-iere tam bir gelişmeli halinde olmasından başka, Anayasamızın iktisadi ve sosyal haklara ilişkin hükümlerine de tüm aykırı bulunuşudur. Bu yargının nedenlerini ana hatlarıyla söyle özetleyebilirim:

1. Anayasamız Türkiye Cumhuriyeti ni, insan haklarına dayanan ve milli, demokratik, lâk olduğu kadar da «Sosyal» bir hukuk devleti olarak kabul etmeye ve Devlete, kişinin temel hak ve türriyetlerini Sosyal adalet ilkesiyle bağıdaşılmak surette sınırlayan iktisadi engelleri kaldırırmak (Madde 10), çalışanları, insana yaşaması için, iktisadi ve mali tedbirlerle korumak (Madde 42) ödevini vermiş; kamu giderlerini karşılamak üzere de, herkesin «Mal gücüne göre vergi ödemekle yükümlü tutulması, temel ilke-iere arasında almıştır (Madde 61).

Herkesçe bilinen bir gerçek olması bir yana, bizzat Hükümet, yurdumuzda ki gelir dağılışının, sosyal adaletle bağıdaşılmayıcağı, «Beş Yıllık Kalkınma Planı» nda bütünsüz açılığı ile belirterek, bu durumu -yine kendi koyduğu gibi- uygun bir teşhisle iki sebebe dayandırmaktadır; VASITALI VERGİLERİMİZ ve ENFLASYON.

Gelir Vergisi sisteminin uygulanması- na geçildiği 1950 yıldan evvelki on yıl ikinci döneminde Mahalli idarelerinle birlikte toplanan vergi geliri içindeki payı %66.1 olan vasıtalı vergiler, 1950 - 1960 döneminde % 68.7 ye yükselmiştir. Milli Birlik Hükümeti devrinde, 1961 yıldan itibaren bu oran, esas itibariyle gelir ve kurumlar vergisi nisbetlerinin artırılması, kısmen de ciddi bir kontrol sisteminin ele alınması sonucu gelir ve kurumlar vergilerinde sağlanan artı yüzünden %65 civarına düşmüş bulunmaktadır. 193 sayılı kanunun Tarım gelirleri ile kük esnaf muafı sınırlarına ilişkin hükümlerin uygulanması geri bırakılmış olsaydı vasıtalı vergilerin nisbi örne %60 sun altına düşebilecekti.

Vasıtalı Vergiler artıyor

Yeni vergi tasarıları ise, getirdiği hükümlere ve hükümetin tahmin ettiği gibi vasıtaz vergilerden 250, vasıtalı vergilerden de 950 milyon liralık bir gelir farklı sağlanacağı esasına göre vasıtalı vergilerin toplam vergiler içindeki oranını %65 ten tekrar %69 civarına yükseltmektedir. Çünkü vasıtaz vergilerde, tarım kazançları ile esnaf vergisi ve diğer servet vergilerindeki artışlardan sağlanacağı umulan 250 milyon liralık farka karşı vergi nisbetlerinin indirilmesi, amortisman hadlerinin iki kata çıkarılması ve yatırımlı indirineler sonucu 450-500 milyon liralık

Çeşitli bankalarda uzun yıllar çalışıktan sonra özel sektörde geçmiş bir maliye olsan Kenan Börtecene, Anayasaya aykırı gördüğü yeni vergi tasarılarının düzeltilebilmesi veya tasarımlar kanunlaşlığı takdirde Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu başkanlıklarına gerekçeli bir dilekçe gönderdi. Özel sektörün başarılı iş adamlarından olan Börtecene'nin, yüzdevüz haklı bulduğumuz dilekçesini yayınıyoruz.

Yeni vergi tasarıları Anayasaya aykırıdır

Yatırım indirimleri

4. Ücretlilerle tanınmadığı halde gayri menkul iştiratlar ve hele serbest meslek kazançları için kabul edilen muafiyeler bir yana, yeni tasarılar, vergi yükünün milli gelir artışının çoğunu ele geçirgen sermaye teşebbüslerinin gelirleri ile emek gelirleri arasındaki adaletsiz dağılışı yarıştırmış gibi, yatırım indirimini adı altında yeni bir imtiyaz hükmü de getirmekte ve bazı teşebbüs sahiplerinin devlet kesesinden servet edinmelerini sağlamaya çalışmaktadır. Arttırılan vergi yükü nün özel tasarruf üzerinde olumsuz bir etki yapacağı gereğisi doğru bile olsa, bu etkinin giderilmesi için yatırım ile ilgili ithâlattan alınmakta olan vergilerin kaldırılması ile hem de bu suretle maliyetler düşürüllererek yapılan vergi indiriminden üç kişi değil, büyük vatandaş kitlelerini faydalandıracak sağlanabilecekken belirli bir zıtlığı ve büyük çiflik sahiplerini gelir vergisi yükümlülüğünden azad etmek Anayasamız ruhunu ve hükümlerini ortadan kaldırırmaktan başka bir şey değildir.

5. Yeni tasarılar, yalnız bütçe gelir ve giderleri arasındaki denkliği sağlama açısından ele alınsa bile, Hükümetin, kalınna gereklerine uygun bir vergi politikasından yoksun olduğunu göstermektedir. Çünkü bu tasarılarla 1963 yılının finansman ihtiyacı karşılanısa da, sonraki yılların gerektirdiği vergi geliri fazlağının — ki her yıl ortalama 1 milyar lira — sağlanması asla mümkün değildir. 1964 te, 1966 ve 1967 de ne olacak? Yine vasıtalı vergilerin artırılması yoluna mı başvurulacak? Bu yola başvurulursa da fakir kitlelerden 4 milyar liralık ilâve bir vergi geliri sağlanabilir mi?

Tek bir senenin finansman ihtiyacı karşıyalıme çabasının sonucu bir politika, olsa olsa kalkınma planının gerçekleştirilemeyeceğinin yeterli bir gerekçi olarak ele alınabilir. Bu suretle yüce meclisin onayına sunulmuş bulunan vergi tasarılarının onanmış bulunan Beş yıllık kalkınma planı gereklerine ve

Anayasamız 41. nci maddesine de aykırı bulunduğu meydana çıkar.

Yeni vergi tasarılarının Anayasaya aykırılığının kısaca özetlemeye çalışığım bu nedenlerinin bilimsel ve objektif görerek ve dayanıklarım:

a. 1938 yıldan bugüne kadar vergi sistemlerimizin yapısı; vasıtalı ve vasıtaz vergilerin gelişme yönünü;

b. Vergi yükünün sektörler ve kişiler arasındaki adaletsiz dağılışını;

c. Yeni tasarıların bugünkü durum üzerinde yapacağı olumsuz etkinin sonuçlarını, resmi istatistiklere dayanarak incelemek; ayrıca Birleşmiş Milletler ve Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatının çeşitli etüt ve raporlarından faydalananak iktisaden gelişmiş, az gelişmiş ve henüz gelişme yolundaki dünya memleketleriyle de karşılaşmak suretiyle ve en geniş şekilde «Gerekçe» bölümünde ayrıca sunmaktadır.

Dileklerim

Yukardaki şikayetlerimle ilgili olarak:

1. Vergilere ilişkin yeni tasarıları, Anayasamızın ruhuna olduğu kadar açık ve kesin hükümlerine aykırı şekliyle kanunlaştırılmaması, hükümlerinin Anayasamız, özellikle, 12, 42, ve 61. nci madde lerinin gereklerine uygun hale getirilmesinin sağlanmasına.

2. Bu maksatla İşbu dilekçemin vergi tasarılarını inceleyen komisyon veya komisyonlarla birlikte Anayasa komisyonu da havale buyurulması ayrıca umumi hettete oyalarını kullanacak Sayın Meclis üyelerinin bilgilerine ulaştırılması için gerekçinin yapılması emir buyurulmasına;

3. Kanunlaşacak hükümlerin, kişi olarak bana da Anayasa'da yer alan ilke ve kurullara uygun olmayan bir yükümlülük sonuclandırması, yanı beni doğrudan doğruya da ilgilendirmesi dotsayıyle bu başvurmanın sonucunun tarafımıma yazış olarak bildirilmesine yüksek müsaadelerini dilekçeyim.

En derin saygımlı, Kenan Börtecene

Yurdun ve Dünyanın Dört Bucağında REKLÂMLARINIZ İÇİN

En Geniş Reklâmcılık Örgütü

BASIM İÂN KURUMU

Genel Müdürlük

Çağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

Istanbul

Telefon: 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi: BASINKURUMU

ŞUBELER

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Diyarbakır
Erzurum
Eskişehir
Konya
Zonguldak

A. E. D.
Almanya (Federal)
Almanya (Demokratik)
Avusturya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danimarka
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya

DIŞ MUHABİRLER

İsrail
İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan

BASIN — 22252/11

200 yıldır neden bocalıyoruz?

II - GERİCİLİK VE BATININ ZARARLI TESİRLERİ

Türkiyede ileriye doğru değişimyi köstekliyen, bu yolda yapılmış teşebbüsleri faydalı olmak yerine tesirsiz veya zararlı şekilde sokan üç engel yani gericilik, emperyalizm ve ekonomik yoksullaşma olaylarını bugünkü reform problemlerini anlamak için tarih açısından biraz daha yakından tanıtmamız gerektir.

Gericilik hareketleri

Toplumsal değişimle karşı olan gericilik hareketleri Türkiyede tâ baştan beri ortaya çıkmıştır. Bu hareketleri güdenler kuvvetlenmenin ancak eski müesseselere dönmemle mümkün olacağını savunurlar; Batılılaşma gayretleri yükselse yerine çökme getirdikçe de bunu iddialarının delili olarak kullanırlar; felaketlerin hep yeni usuller alma yüzünden ileri geldiğini söyleylerlerdi. Bunların acaip kafaları ancak rasyonel ekonomi ve devlet usulleri güdülmek suretiyle çözümlemeceğiz bir işi (simdi olduğu gibi); din, iman, genelik, mukaddesat, kâfirler v.s. gibi bir alay lâkırdı içine boğarlar; durumu içinde çökilmaz hale getirirler; halkı da korku ve temelsiz inançlara sürüklüyorlardı.

Gericiler dedigimiz zümreler çeşitli sebeplerle toplumsal değişimle ve gelişime karşı gelen kimselerdir. Her toplumda olduğu gibi bizim toplumumuzda da değişimle karşı genel bir dirence vardır. Bunun, mutlaka insanların eski düzende belirli çıkarları olmasından ileri gelmesi şart değildir. Ahşanlıklar insanları her yeni seye karşı yabanı leşterir. Bu, her yerde böyledir. Fakat biz toplum kişilerine refah, iyi yaşam, başarı ve saadet veren bir gelişime kolayca alışabilir veya toplumu sert darbelerle uyarın, onu kimildamaya sürükleyen büyük olayların veya büyük adamların tesiri altında bir toplum canlandırabilir. Bizim tarihimizde bunun misalleri vardır. Bu pek genel anlaşımdaki gericilik çok dafa ne birinci ne ikinci anlamda hareketliliğin yaratılmaması yüzünden bize, dinamik toplumlarda olduğundan fazladır. Tarihimizde ancak zaman zaman büyük felaketler veya büyük önderler toplumu kimildatır; onlar gelip geçtikten sonra tophumun eski durgunuğu tekrar getirir.

Avrupa görmüş yobazlar

Gericiliğin ikinci yönü eski durumlarını kaybetmiş olan, alıştıkları usul ve görüşlerin zamanı geçtiği için bir değeri kalmadığını gösteren eski kafalıların temsil ettiği gericilik tir. Bizde bunun en zararlı şekli medresenin temsil ettiği yobaz zihniyetidir. Ancak bu çeşit gericiliğin ancak yobazlara mâhsus olduğunu sanırsak kendimizi aldatmış oluruz. Din geleneğinden gelmeyen, hattâ Avrupalarda bulunmuş nice yobazlar vardır. Türk aydınları din yobazlığının gericilik rolini lüzumundan fazla büyütmüştür. Bugün bile karikatürlerde gerici sadece yobaz şeklinde gösterilir. Türk aydın (adi üstünde) aşırı aydınlığı olduğu için gericiliği cehaletle, ilericiliği okumuşlukla bir tutar. Halbuki biraz sonra sözünü edeceğimiz gerici yanında yobaz gerici ancak ikinci derecede kalır. Tarihimizde ne zaman başarılı gelişmeler olmuşsa yobaz zihniyeti tesiriz kalmıştır. Bu gibi zamanlarda yobaz ya susmuş ya da görüşleri halka işlemez olmuştu. Mahmut II. Ata-

vaffak olan dinciler değil işte bu çeşit gericilerdir. Meşrutiyeti bu kuvvet dejenere etmiştir. İleride görceğimiz gibi Cumhuriyetin başarısızlıklarını da bu, kuvvet sağlamıştır. Köy Enstitülerini yikan kuvvet cahil halk veya yobaz değil, bu kuvvettir. Bugünkü kalınma için gerekli olan reformların önüne düşen de gene bu pek az tamışımız gerici kuvvettir. Bu gerici kuvvetin kaynağı olan

den çok geçmeden her şey eski taş eski hamam olur. Eskiden de Türkiyenin modernleşmesine kendi anımlarında yardım sağlamış olan Batı devletleri ise Türkiye'ye askeri ve politik anlamda muhtaç olmadıkları devre gelince Türkiyenin gelişmesine katkıda yardım değil, ilgi bile göstermezlerdi. Bu devirlerde başka çıkarlar gerektirmiştir hatta Türk aleyhtarlığı yapmak ta çok görülebilir

bir şeydi. Gerçekte Türkiye batılılaşma savaşında hiç bir Batı devletinden bù davaya yarar bir yardım görmemiştir. Yardım görmüşse bu, Türkiyenin batılılaşmasına değil, o Batı devletin ulusal çıkarlarına yaramıştır. Bunu bize en iyi gösteren şey, Türkiyenin batılılaşmasında en çok başarı gösterdiği zamanların Batı dostu olmadığı zamanlara rastlamasıdır. Bizde baticılıkla anlaşılan şeý Türk evrimini çağdaş uygarlığa uygun yönde geliştirmektir. Halbuki Avrupada ve Amerikada batılılaşma ve baticılık, Batı diplomasisine boyun eğme anlamına gelir. Bu yüzden onlara göre Kemalist devir Batı aleyhisi, Menderes devri ise Batı dostudur! Batı diplomasisinden bağımsız bir baticılık, Batı dilinde Batı düşmanı kötü bir ulusuluk demektir.

Reformcuların tarihimizde çok kere böyle bir ortam içinde kalkışıkları batılılaşma işi gerçekle halkın ve devlete çok pahalı malolurdu. Bunlar, bir çok misalleriyle gericilere halkın nazarında hak verdirecek sonuçlara varıldı. Gerici tepkiler yüzünden ilericilerin onlar karşısında sağlam görüşleri ve davranışları olmayı yüzünden bayatılan hiçbir reform siyaseti deneyile ve

Türkiye, batılılaşma savaşında hiçbir Batı devletinden bu dâvâya yarar bir yardım görmemiştir. Yardım görmüşse bu, Türkiyenin batılılaşmasına değil, o Batı devletin ulusal çıkarına yaramıştır. Bunu bize en iyi gösteren şey, Türkiyenin batılılaşmasında en çok başarı gösterdiği zamanların Batı dostu olmadığı zamanlara rastlamasıdır. Bizde baticılıktan anlaşılan şey Türk evrimini çağdaş uygarlığa uygun yönde geliştirmektir. Halbuki Avrupada ve Amerikada batılılaşma ve baticılık, Batı diplomasisine boyun eğme anlamına gelir. Bu yüzden onlara göre Kemalist devir Batı aleyhisi, Menderes devri ise Batı dostudur! Batı diplomasisinden bağımsız bir baticılık, Batı dilinde Batı düşmanı kötü bir ulusuluk demektir.

türk gibi devrimciler, bu yüzden, yobazdan aydınların korktuğu kadar korkmamışlardır. Onların başarılı ilericiliği karşısında yobaz sadece gülünç bir tip haline gelmiştir. Bu devrimcileri asıl yırpatan ve hattâ yikan, gerici aydınların sindire kadar tanımadığı veya yanlış tanıdığı başka tip bir gerici olmuştur. Başarılı devrimlerden sonra yobaz zihniyeti devrimleri yürütecek aydın kuvvetlerin başarısızlığı veya koflugu meydana çıkarıca dirilir. Atatürk devrimlerinden sonra yobaz ortamını yok edecek bütün araçlar ortadan kaldırıldığı halde, bugün yobazlık yeni bir rönesans devrini ulaşmıştır ve belki de o zaman olduğundan fazla yobaz vardır bugün. Bunun böyle oluşu da pek tabiidir. Değişme halkın iyi bir sey verirse istenek, sevilecek bir şeydir. Bunu veremedi mi veya hattâ ak sini verdi mi halkın kütüpleri halkın olarak ilerinin karşıtı olan gericilin kafasına kendini kolayca kaptırır. Bu tip gerici halkın arasından yetiştiği ölçüde halkın kafasına ve diline daha yatkın, daha çekici olur. Demek ki buraya kadar sözümüz ettiğimiz gericiliğin iki çeşidinin üstün gelmesinden ancak değişme ve ilerleme temsilcilerinin başarısızlıkları sorumludur.

Gericiliğin asıl tebliğeli olan çeşidi belki de gericiliğin temsil ettiği gericilik şeklidir. Çıkacı gericiliğin en kıymetli temsilcisi Türk toplumunun modern bir düzene girmesinden en çok zarar göreceğ olan ve çıkarları eillerindeki toprak monopolisinde bulunan ağalar ve derebeyi artılarıdır. Bünuların bir çoğu Pariste veya Berlinde de tâhsîl etmiş olsa çıkar bakımından gene de gerici olabilirler. Gericiliğin aydınlanmış veya okumuş olmanın karşıtı olmadığını gösteren en iyi misal bunlardır. Tanzimat'a kadar yapılmak istenen bütün reform teşebbüslerini asıl baltalayan kuvvet bu kuvvettir. Tanzimatın çeşitli reformlarını gerçekleştirmeyen, onları kendi çıkarlarına uyacak şekilde sokmağa mu-

toprak rejimi devam ettikçe de Türk gelişiminin bu kuvvetin elinden kurtarmak mümkün olmayacaktır. Ötekiler gibi bu kuvveti de yerinde tutan, kuvvetini besleyen gene reform temsilcilerinin başarısızlıkları, görüşlüleri veya görüşlerinin yersizliği ve temelsizliği olmuştur.

Anlamsız bir Batılılaşma

Reform tarihimizin ta başından itibaren gericilerin karşısındaki reformcular ve ilericiler Türkiyenin kalkınma dâvasının özünü ve anahtarını bulamamışlardır. Batı uygarlığını benimsenme işi done dolaşan anımları kaçan bir «batılılaşma» işi şeklinde girdi. Türk aydınlarının batılılaşma fikrinin tarihi yürekler acısı bir hikâyedir. Batılılaşma kavramının kritiği daha ileriye bırakarak burada şuna da işaret etmek isterim: ilericiler çok defa hep Batı devletlerinin baskısı kâfiye dayanıncı batılılaşma yolunda işlere kalkışmışlardır. Reform tarihimizde hemen her zaman böyle olmuştur. Yumurta kâfiye gelmeden önce ilericilerde olumlu ve şapıcı fikir ve plan namuna bir şey yoktur. Müphem, karışık duyuşlarını sîr ve jedebiyatla ifade ederler, (sadrazamlara ve malîye nazırlarına kadar tümü sair kesit); işler sarpa sarıca toparlanırlar. Fakat o zaman çok kere Batı devletlerinin çıkarlarına ve oyunlarına alet olurlar; ekonomik bilgileri sıfırın altında olduğundan yabancı uzmanlar, askeri misyonlar çağırılır; yabancı devletlere Batı yardımını alıyor diye ekonomik, askeri ve siyasi konsessiyonlar verirler; bir alay ekonomik değeri olmayan lüzumsuz hattâ zararlı tâahhütlerle girişirler. Lâle Devrinden itibaren hemen her sahada bu hep böyledir. Dış baskı veya dış tehlîke dedikleri sey geçince zaten büsbütün amacını kaybetmiş bir hale gelen bu insanlar gevşerler, keyiflerine dalarlar; reformu filân bir kenara iterler, bu yüz-

Resit Paşa
Açık kapı siyaseti

9

olarak giidilemedi. Daha önce söz ettigimiz «fasit daire» nin çkar ucu bulanmadı.

Batılılar, kaşkınmamızı baltaladı

Reform hareketlerini sadece gericilin baltaladığını iddia edersek haksızlık etmiş oluruz. Yukarıda söyledğimiz sebeplerle, Batılı devletleri arasında sürüp gelen çekişmelerde ya rahat bırakılmıyorlar veya kendileri rahat durmuyorlardı. Hele bu, bir Batılı devleti ile Rusya arasında ise, Türkiye'ye bu çatışmaya sürüklenmesi mukadder-

dir. Lâle devrinde, Mustafa III. zamanında, Selim III. zamanında, Mahmut II. devrinde, Tanzimatta, Abdülhamit zamanında Meşrutiyette girişilmek istenen bütün islahat teşebbüsleri bu çeşitli harplerle ve uluslararası çatışmalara bulaşmalarla yanında kalmış veya bozılmıştır. Bu savaşlarda Tur-

relerini bir ticaret anlaşması müzakereleri şecline sokmağa muvaffak oldu. İngilterenin ve onun peşinden başka Avrupa devletlerinin istediği ticaret rejimi uygulanırsa, Batılı devletleri Türkiye'ye diplomatik destek sağlayacaklardı. Bu muahede ile İngiltere Osmanlı imparatorluğunu yüzündenberi yine Avrupa ekonomisine karşı çepeçevre koruyan birçok geri usullerin kaldırılmasını istiyordu. Bu, ortaçağdan çıkış yoluyla ileri bir adım gibi gözükmeyle beraber Batılı ekonomisinden geride kalmış bir memleketi daha üstün bir ekonomi: rekabeti karşısında çırıcıplak bırakmak tehlikesini taşıyordu. Çünkü bu muahede, Türkmenin devletçilik siyaseti ile ekonomik kalkınma programı uygulamak zoruna geldiği bir devirde, Türkmenen tam anlamıyla liberal bir ticari ve ekonomik siyaset glütmesini istiyordu. Bugünkü dış dostlarımızın bize: «*ez de bizim usullerimizi uygularsınız bizim gibi ilerlemiş ulus olacaksınız*» deyişleri gibi o zaman da İstanbulda ve Londrada Türk devlet adamlarının etrafını sarın dış yardım ve Türkiye uzmanları «*Türkiye bu muahedeyi uygulamakla Batılı uygarlığına girecek*» diyorlardı. Bu uzmanların en azıları David Urquhart, eski Osmanlı rejiminin liberalism olduğunu, bunun Avrupa-hıllara bile örnek olması gerektiğini yazıyordu. Takvim-i Vekayiin Fransızca nüshasında liberalizm lehine, aslında bu uzmanların kaleminden çıkmış, yazılar yayılmıştı. Türk liberalizminin bu kadar metredilmesinin sebebi, şimdide kadar İngilterenin pek dost olduğu Rusyanın Avrupanın diğer modernleşen devletleri gibi himayeciliği gümme, İngiliz ticaretine karşı gümruk duvarları çekmeye başlaması idi. Urquhart yazmışlığı istatistiklerle Türk imparatorluğu gibi arzulluhi vasiya kaynakları olan bir memleket varken İngilterenin hiç bir ham madde ve manul madde mübadelesinde Rusya'ya minnet etmeyeceğini anlatıyor; yalnız Türkmenin o geleneksel liberal siyasetine dönmesiyle kafi geleceğini ilâve ediyor.

Ali diplomasisini ve padişahı, müteassip bir Hristiyan olduğu için temelli bir Türk düşmanı olan İngiliz sefiri Stratford Canning idare ediyordu. Abdülmecit onu baba dostu sayar, devletinin en büyük koruyucusu bilirdi. Hristiyan tabayı himaye şampiyonlugunda kazandığı prestijden son derece şumar Canning Reşit Paşa'dan biraz çekinir; öteki lere doğrudan doğruya emir verir, hattâ hakaret ederdi (o zaman onun maiyetinde bulunan ve onları Türkmeneye sefir olan ağırbaşlı ve bilgin Sir Henry Layard Canning'in bu hakaret sahnelerini haturatında üzünlere anlatır ve onun Tanzimata en büyük fenahçı dokunan adam olduğunu ileri sürer). Canning, sirt Rusyayı kendi vatanı için en büyük tehlike saydığı için hiç sevmediği Türkleri adam etmek ve onları Rusya'ya karşı kullanmak zaruretine inanıyor. Eninde sonunda buna muvaffak oldu.

Gercekte sözünü ettigimiz liberalizm propagandasının asıl amacı Türkmeni Rusya'ya karşı harbe sokmaktır. On sekizinci yüzyılda Rus tehlkesine karşı Fransa savaşır ve bu işte Fransız sefirleri durmadan çalışır. Rusya'da büyük ticari çıkarları olduğu için Ingiltere bunlara ya seyirci kalır veya Rusyanın tarafını tutar. Ruslar Çeşme zaferini Ingilizlerin full yardım ile kazanmışlardır. Ondokuzuncu yüzyılda ise Rusya artıkkuvvetlenmiş, Ingiltere direk çevirmiştir. Uyguladığı himaye ve endüstrileşme siyaseti İngiltere'ye büyük bir darbe olmuştu. Bu tedbirlerle kendileri gibi yakında kudretli bir emperyalist devlet olacağını, kendilerinin Yakın Şark ve Hindistan ticaretleri için bir tehlke olacağını gördüklerinden ilk defa olarak Ingiltere ve Fransa ele vererek bu Rus tehlkesine bir son vermeye karar verdiler. Kendi eliyle Akdeniz'e indirdiği Rusları tepelemek için Ingilizler, vaktiyle donanmasını Ruslara yakırdıkları Türklerle başvuruyorlardı.

Bu, aslında Kırım muharebesi gibi alede bir harp gibi gözüktüğü halde öyle bir hal aldı ki, sonucu Batılı uygarlığının Osmanlı imparatorluğunun boynuna ilk ekonomik kemendi geçirmesi oldu. Harp asında Türkmen ile Rusya arasında bir savaş imis gibi gözüktüğü halde ne başlatılmışında, ne yoğunluğunda, ne sonuçlandırılmışında Türkmenin bir emir kulu olmamak öteye bir rolü olmadı. Bu harbin tarihini yazan Batılı yazarlar onu bir yanlışlıklar komedisi olarak anlatırlar. Her şey İngiliz ve Fransız sefirleri, diyalimatları hazırlamış; uzun müddet savaş görmemiş ibtiyar veya şıko İngiliz ve Fransız generalleri savaşa idare etmişler; onlar kadar cahil ve chliyetsz olan Rus generallarının sayesinde harbi bir vodile çevirmiştir; sonra da galip geldik direk çekiliş gitmiştir.

Batılı sermayesine nasıl satıldık?

Hikâyeyi bizi ilgilendiren tarafı bundan sonra başlar. Paris sultân konferansında yenilen Rusya değişmiş te Türkiye imis gibi bir durum hasil oldu. Ali Paşa harbin sonundan faydalananak kapitülasyonlarını largımı kabul ettiğeini umarken konferans Rusyanın isteklerini yastırmak için Türkmenin içinde reformlar yapmasını taahhü etmesine karar veriyordu. Türkiye böyle iş rejimini büyük devletlerin garantisi altına sokacaktır.

İslahat denen işler, Türkmenin gerçek ihtiyaçlarına göre değil, Batılı devletlerinin isteklerine uyacak şekilde yapılmasına başlıdı. Bunun sonuçlarından biri, imparatorluğun bir çok uluslara bölünüşünün temellerrinin hazırlanması oldu. Ortaçağ nizamından modern uygarlık düzeneğe geçildi. O zaman Türkmende bulunanın Avrupa'da ve Amerikalı yazarlar bu işler karşısında hayretlerini gizliyemiyorlar. Tecrübesizlikleri, hesapsızlıklarları, israfları sayıp döküyolar. Böyle de olsa eğer Türkmen bir müddetlik olsun rahat bırakılsaydı, ilk zamanlarda tabii olan acemilikler belki zamanla düzeltilebilcek, diğer taraftan da Türk ekonomisini koruyacak tedbirler alınacak, başlatılan işlerin kök salması için asıl önemli iş olan toprak, maliye, eğitim ve hukuk reformlarına gidilebilecekti.

Fakat bunun için bağımsız ulusal siyaset güdülmeli şarttı. Halbuki o zaman Babı

Kırım harbi ile başlayan Avrupa devletler ailesine katılışın hediyesi şu oldu: Zengin müttefiklerimize usul usul ve güzelce borçlandı. O zamanın devlet adamları da dış istikrazları, büyük bir lütutkârlak sayarlardı....

kiye yenen tarafta bile olsa, sonunda hep venik ve zararlı çıkar; ıstılk bu savaşların masrafları bir taraftan devlet hazinesini birikim ve yatırım yapamaz hale getirir, bazi yuzden de daşlar gibi borçlar altna girerdi. İmparatorluk birliği içinde bundan en çok zarar gören, her mehalede biraz daha yoksullaşan, dış yardımlarından hiçbir fayda göremeyen, bu yüzden hiçbir kalkınma işine ilgi gösteremeyen asıl Türk «unsur» olan köylü ve esnafın mürekkep Türk ulusu idi.

Bu durumun bugün için en ibret verici misali ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından başlayıp Kurtuluş Savaşına kadar gelen tarihimize görürüz. Bu devir, hâlâ önlüyoruz bir akibetin, adeta silkipli atılmaz şiddette yakamaza yapmış olması ile sonuçlandığı bir devir olduğundan üzerinde biraz durmamız gereklidir. Reform tarihimize en çok yanlış bildiğimiz bu yönümüz sonuçlarını iyice belli etmeliyiz.

Uzun bir gericilik safhasından sonra 1838 lâle kapısı 1838 de, bermutat yumurtaya kapiya gelince, açıldığı zaman Mahmut II. Türkmen için büyük sonuçları olacak önemli bir karar vermek zorù ile de karşılaştı. İngiltere ile yapılması teklif edilen bir ticaret anlaşmasını imzalamak. Ashinda Babı Aînin amacı, nerede ise İstanbul'a dayanmak üzere olan Mehmet Aliye karşı İngiltereden askeri yardım sağlamaktı. Türk ordu sunun İngiliz subaylarının emrine verilmesini istiyen Palmerston'un teklifini Mahmut reddedince İngiltere askeri yardım müzak-

İlk endüstrileşme teşebbüsü

O zaman liberalizmin, bu muahedenin gerektirdiği kadar katıksız şekli ne Amerika'da, ne Rusya'da, ne de Avrupada, hatta ne de İngiltere'de vardı. Mahmut II. nin töreddülleri karşısında hızla endüstrileşmenin zor olmayacağı, açık kapı siyasetinin tehlikelerinin önlenemeceğini Reşit Paşa padişâha temin etti. Tavsiye edilen liberal ticaret siyaseti güdüllüse neden biz de İngiltere gibi sanayileşmemeyecekti? Devlet kendisi bir endüstri teşebbüsüne girecek, Avrupadan uzman, mühendis, teknisyen, hattâ gerekirse işçi getirebilecek, makine ve aletler alınacaktı.

1840 yıllarında girişilen ilk endüstrileşme teşebbüsü işte böyle düşüncelerle yapılmıştı. Avrupadan, hatta Amerikan'dan uzman ve mühendisler, teknisyenler getirildi; o zaman'a göre geniş ölçüde «yatırıma» geçildi. O zaman Türkmende bulunanın Avrupa'da ve Amerikalı yazarlar bu işler karşısında hayretlerini gizliyemiyorlar. Tecrübesizlikleri, hesapsızlıklarları, israfları sayıp döküyolar. Böyle de olsa eğer Türkmen bir müddetlik olsun rahat bırakılsaydı, ilk zamanlarda tabii olan acemilikler belki zamanla düzeltilebilcek, diğer taraftan da Türk ekonomisini koruyacak tedbirler alınacak, başlatılan işlerin kök salması için asıl önemli iş olan toprak, maliye, eğitim ve hukuk reformlarına gidilebilecekti.

Fakat bunun için bağımsız ulusal siyaset güdülmeli şarttı. Halbuki o zaman Babı

Ötüken'in Kültür Çiftliği

Münip Özeben'in şikayetini üzerine Danıştayın karma uyularak Cumhuriyet Savcılığı tarafından Milli Kütüphane Müdürlüğü Adnan Ötüken aleyhine açılan, Ankara Asliye Birinci Ceza Mahkemesi 962/390 sayılı ceza davasında, memuruna vazife başında hakaret ettiğinden Adnan Ötüken'in ceza landırılmış ve suç, vazife sırasında işlendiği için cezasının artışı massası istendi.

Kendilerini milliyetçi diye tanıttılar, kafatasıklarını bu perde arkasında saklamaya çalışan, gericiliğin yoluya Atatürk'ü yetçisi devrimcilerle leke surmeye yeltenen kimselere bir dava dosyasıyla verilen vastuh cevabı sünlərə ahyoruz:

«Sans Adnan Ötüken'in 10/4-1961 günü uzun ifadesinde müvekkilim hakkındaki dolayısıyla ilerisidüğü çirkin iddia ve yakışılık istirahətler, bu kaynaktan hareket eden yayın organlarına cevap vermemi tenezzül meselesi sayıp onların davranışını karşıında gerçeği bildirecek sözlerimizin müdafaasını gelmemesi için durumu Mahkemede açıklamayı uydurduk.

Devrime ve devrimciye karşı bilinen yayın organlarındaki hasta kalemler, ancak sahiplerini ilgilendiren iddiaları olmasaydı buna davanın sonunda sunacaktı.

Sanık, bir taraftan suçunu inkâr ederken, diğer taraftan bozuğu ve daha fazlasını işlemişi kimselerin telâş ve gayreti içinde kendisini mazur göstererek şıklar aramaktadır. İnkâriyle tezat olan gayretinin hukuki durumunu dava sonundaki dellili iddiamızda bilgilər sunacağım.

Sanık, ifadelerinde ve bazı takımların temin ettığı ifadelerinde Milli Kütüphanedə gericiliğin ve ilerici mücadeleşinin bulunduğu ortaya koymaktadır. Bu arada müvekkilimi kendisine cephe alan, solcu olduklarını iddia ettiğin bir grubun tahrîkiyle hareket eden kimse olarak göstermek istemekte, müvekkilim fizerne şüphe ve gölge düşürlerek hareketine kahramanlık süsü vermeğe çalışmaktadır.

Bu vehimler Milli Kütüphaneyi Adnan Ötüken zanneden kimselerle, her devre ullan, devrim ve devrimciliğe düşman kimselerin oynadı. Suç basit ve açık şekilde ortadayken başka yollar aramak boşuna çabasıdır. Namusu ve şe-

BİR KONGREDE

Hepsinin. Anna hepsinin gözleri pırıl, pırıl.. İlk defa aynada kendisini düzgün gören kişinin sevinci gibi bir sevinç var gözlerinde.

Kongre Başkanı sesleniyor.. Raporla bir diyeceği olanlar, dileklerini konuşmak, dertlerini ortaya dökmek isteyenler parmak kaldırırsın. Sıra ile söyleyeceğim.

Parlayan gözler birbirine bakıyor, ağızları kimlediyor, fakat gene de ses eden, parmak kaldırın olmuyor.

Konusmak isteyip te konuşulan çocukların hareketleri gibi giden fakat konuşmayıstan var. Topluluk karşısında konuşmak zor olacak ki kimse konuşmuyordur.

Başkan bir misafir sendikacuya söz veriyor:

— Arkadaşlar...

Sendika sizin insan gibi yaşamanızı sağlama mücadeleşinde olan bir teskilatdır.

Sendika sizin herkes gibi insan olduğunu ve insan olana lara insanca muameleden başkasının yapılmışlığının ücreten ve gösteren bir tescikkildir.

Sendika içincin dünyevi mabedidir. Dini mabedinde nasıl kılınır? dünyamı iyilik etmek için ibadet edersen, ikinci mabedden olan sendikadan senin dünyevi geçim ve garantilerini sağlayan ve coluk çocuğunun geçim imkânlarını yaratmak isteyen bir mbettir

— Ve sendika..... Kongre Başkanı tekrar konuşmak isteyenleri soruyor.

Parmak kaldırınlar çağırıldı. Sıra ile isim yazdırma heyecanı hâkim bu kongrede.

Ali Ağa çıktı kılıçlı:

— Vazife olmayan işlerde ga-

refli insanlar için başkalarına gelişigizle leke surmek utamacak bir harekettir. Sanık, ahsaşı şıklar içerisinde bildiği vahim suçlar, hâfi suçlar varsa adalete ifbar edebilir.

Mahkemenin 15/11/1962 tarihli celcesinde, bir anlayış ve zihniyet farkı sebebiyle sanığın hareket ettiğini ifade eden müvekkilime, Mahkeme, devrimciliğin kastıne olduğunu sormuştu. Bunu tekrar ederek davanın mahiyetini belirtmiş olacak ve müvekkilimin kişiliğini ortaya koyacağım.

Devrimci, Atatürkü ilkelerini ve Türk devrimini yasmağa, korumağa ve yükseltmeye çalışan, bağımsızlığı, özgürlüğünü, egemenliği, adalet ve ahlaklı üstün tutan, ko-

veriyorlardı. Bu borçları ve faizlerini ödemek te Türkiye düşüyordu.

Hiç bir kalkınma programı ve planı olmadığı için yatırımlar için alınan istikrarda ele geçen paralar padışımız, paralarımız ve komisyoncular sayesinde çarçıldı. Toprak reformu mesesi uluslararası diplomatik bir mesele hâline geldi; bunu kestirip atmak için yapılan 1858 Arazi Kanunu uygulamak için ilk gerekli kadastro işlerine para yatırmak yerine istikrara sarılar yapıldı. Her istikrara faizini ödemek için (çünkü yatırımlar hep ekonomik gelir artırcı olmayan işlere gidiyordu) bir borç daha alımyordu; üstine bir daha, bir daha alımıyordu. O zaman Paris ve Londra'da bütün dünyadan yatırım ihtiyaçlarına yeterlik kadar sermaye birikimi olmuştu. Bankalar ve komisyoncular, Türkçenin kâr bir yatırım alanı olduğunu gördüler. Devlet adamlarımız da bundan çok hoşlanmaya başlamışlardır; hattâ bir tanesi «bu devlet istikrasız yaşayamaz» diye bir devlet prinsipi yaratmıştı. İstikraz devrinin difinizmibile hizmeti oldu; mesela şu sık sık kullanılanızınız ve galiba hâlâ başka bir karşılığım bulamadığınız «buhran» kelimesi o an-

minizmi, irkçılık - turancılığı reddeden, gericiliğin karşısında olan uygur ve barışsever bir cumhuriyetiştir.

Müvekkilimin karakterinin ana hatları bunlardır. İfadeleri, Adnan Ötüken'i Milli Kütüphaneyi saçıların karargâhı durumuna getirmek isteyen kimselerin etkisi altında kaldığını göstermektedir. Devrimci yayınlarının yerinden kaldırıldığı Milli Kütüphanedeki kâmirin bulunduğu, nasıl çalışmalarını iktidar partilerinden birinin organı olan 3/1/1963 günü Ulus gazetesi anlatmaktadır.

«Milliyetçiliğini istismar eden, kendi zayıflık ve hastalığını karşısındakilere çamur atmak

icadedildi ve dilimizin zenginleşmesine hizmet etti (Fransızca crise kelimesinin karşılığını bulmak icabetmiş; Cevdet Paşa «buhran» kelimesini bularak bu ufak dil bulvarını hallemti).

Yapımcı bir devlet

Tanzimat-varf batılışmanın üçüncü sonucu şu oldu: Osmanlı devleti bir ulus temeli olmayan, hattâ bir sınıf temeli olmayan, hâfi ortaçağ teknolojisinde ve toplum düzeninde olmakla beraber politik ve mali sebeplerle varlığı Batı devletlerinin desteklenmesine bağlı olan yapma bir devlet hâline geldi. O, ne bir İslâm devleti, ne bir Türk devleti, ne de modernleşmiş lâik bir devletti. Diğer各国の軍事力は、土兵の士気を高め、戦争の勝利をもたらす重要な要素です。

komişizm, irkçılık - turancılık, gericiliğin etkileri birbirinden ayrılmayan üç büyük tehditlerdir. Kızıl, kara ve yeşil tehditler Türkiye'nin daimi düşmanları olurlar. Üst başı söylemeye izin yok...

En fazla iki yüz lira ücret ile ne alabileceklerini siz kestirin.

Orada hazır bulunan sendikacilar ve onları konuşmalarını arka bilerek durmadan heyecan gösteren 400 den fazla topluluk bir tekiliyat sahibi olsayı büyük bir mirasa kommuş kişilerin sevinç ve heyecanı ile karşılandı.

Bu çok saf ve temiz şıklar, bir defa insanı tamidler nu artık sunamazlar. Sokakta gezen seni görürler, sana selâm vermek için can atalar. Çorum gibi ihmâ edilmiş illerimize de çok perşen işçiler. Hele işsizlik temelli boyun larını bükmüş kadere kendilerini terkedip oyuncak haline gelenler.

Yokluk ve perşenliklerinden istifade edenlerin 3,5 liraya işçi çalıştırıcılarını söylesem yadriga maymır. Ayda 3,5 liraya on gün iş bulabilen parmakla gösterilir ve boşlar bir bardak çay ismarı mass için onların etrafında halka olurlar.

Ürken sermayenin aradığı zemin müsait oldukça, elbette ürkük otadan kalkar. Ara sıra Çorum işçileri da cömerde davrandı hâlcılarından 3,5 liraya işçi çalıştırıyorlar. Yine de işçi nankör, yahu yemiyenesine üç kâst verdim de çalılmıyor. Otur bakayı kahvede sana kim üç kaat verir, diye ona buna dert yanar oldu ağalar.

Yalnız Çorumda mı böyle. Merkezi hükümet Ankara'da kâr topluluğuna işçi çalıştırılmak isteyen işçileri.

TAHIR ÖZTÜRK

(YAPI - İŞ Genel Başkanı)

Geçen yılın son günlerinde İstanbul İşveren Sendikaları Birliği, bütçenin yürüdü kapıyı açan «Türk İşveren Sendikaları Konfederasyonu» hâline getirildi.

Konfederasyonun kuruluş gereği söyle açıklanmaktadır: «Aslıan devamlı sihî ve selâmet için, istisna olan cenge hazır bir kuvvet hâlinde bulunmamız gerekmektedir. Bu da ancak çeşitli işkolla rûnâda kurulmuş ve kurulacak işe ren sendikalarını her suretle des teşkil edebilecek, tiyelerine bilgi, tecrübe ve dokümanlarıyla rehber olacak kuvvet bir merkezi teşkilatın varlığıyla mümkün olabilir. Fakat işverenler, sendikacılığın zaireti hândan anlaşmazlığı, konfederasyon, ilk zamanlarda, Sanayi Odasının, kanun zoruya tola dijital paralara dayanacak. Toplantıda uyruk işverenler, uyank olmamak arkadaslarının durumlarını ifade etmek istediler. Bir kârın kanunları ise Meclisten çıkmak zîzedir. İşveren olarak menfaatiinden bu kadar bibe hâreket etmemizi çocukların yaramağımıza bundan sonra biz tâkip edeceğimizlere affettiremeyez. İşçi her ay aylımdan yüzde 2,5 fedakârlık ederek kendi senâdikâsına 60 lira... Fakat maalesef bazı sanayiciler, bu yakın tehdîdeyi gözüklerini halde, kendi varlıklarından 120 lirayı daha tediye ediliyor, acımadı. Devrimci, ayrıca, yıkıcı ve maceracı olmayan Atatürk'ü milliyetçisidir. Bizim için en iyi şekilde ortaya koymalıız.

İşveren Sendikaları Federasyonu

Dr. F. W. Fernau'nun «Orient» dergisinin son sayısında çıkan Türkiye ile ilgili yazısının Dr. Nihat Türel tarafından çevrilen ikinci kısmını da yayınlıyoruz.

Sosyal devlet ve 5 yıllık plan

İkinci Cumhuriyet Anayasasında, sosyal ve ekonomik «postulat» lara geniş bir yer ayrılmıştır. Anayasa, 1961 Ocak ayında toplanan ve M.B.K. ile ülkenin ekonomik ve politik hayatının temsilcilerinden teşekkür eden Kurucu Meclis tarafından hazırlanmıştır. Anayasanın, özellikle sosyal düzeni alâkalıdan paraşgrâflarının Kurucu Meclis'in en heyecanlı müzakerelerine sahne olmasının çok anlaşılmıştır. O devirde, sayıları 23 olan M.B.K. üyeleri, reformlardan yana dinamik grubu teşkil ettiler. Buna karşılık, ticaret odalarından, illerden, siyasetçilerden ve diğer teşekkürlerden gelen kurucu üyelerin yoğunluğu, az ya da çok ölçüde reformlardan yana olmayan muhafazakâr unsurların temsilcisi idi. Böylece, ikinci Cumhuriyetin politik geriliği daha o zaman Kurucu Mecliste kendisini belli etti. Fakat, iktidarnın ağırlık merkezi o tarihte henüz askerlerin elinde idi. Bu sayede zayıf kalıplar içinde de olsa, «Neo-Kemalist» yeni fikirler, Anayasa içinde yer almamıştır.

27 Mayıs 1961 Anayasanın başlangıç döneminde, sosyal adalet, Türk devletinin, en yön veren ilkelere arasında yer almıştı. İkinci maddede Türk devleti «Cumhuriyetçi, millî, demokratik, laik ve sosyal» bir devlet olarak tanımlanmıştır. Bunu sonra Anayasa, sosyal ve ekonomik görevler ve haklar konusunda tefferruatı bir katalog fesip etmiştir: Toplum yarıma aykırı şekilde kullanılmamak şartı ile mülkiyet hakkı açıkça tanınmıştır. M.B.K. nin yolu çadırı belli başlı reformlar Anayasa makamlarına. Bunlar arasında, köylülerin teknik danışmanlığı ile tarım reformu, devletin tanınan konusunun genişliğinin özel teşebbüsleri millileştirme yetkisi, sendikaların grev hakkı, adil bir vergi dağıtım, devletin yeter derecede sosyal sigorta teşvisi, halk kültürünü yükseltme ve genel sağlığı temin zorunluğu (38 ile 33 maddeler) belirtilebilir.

Hemen hemen bütün bu noktalar, M.B.K. nin 1960 yıl Eylülünde yaymanın «genel direktif»lerde mevcuttu. Bundan başka Anayasa, tefferruatı bir şekilde ikinci Cumhuriyetin ekonomi-politikasını da tanımlamaktadır. 129 uncu maddede plânlı bir kalkınmayı öngörmektedir. Demokratik bir rejim çerçevesi içinde devlet, millî sermayenin teşekkürünü teşvik etmek, kamu yârsâsına öncelik tamam bir düzene göre yatırımları kolaylaştırıkmak ve bir kalınma planı hazırlamak ve yürütümekle görevli tutulmuştur. Otoriter tipte bir devlet ekonomisi kadar bir laisser-faire politikasına da sırt çevrilmiştir. Özel teşebbüs karma bir ekonomi içinde yerini almaktadır. Bununla beraber su muhakkaktır ki, bu yolda devlete öncelik tanınmaktadır. Anayasanın deyimi ile ikinci Türkiye Cumhuriyeti bir sosyal devlettir. Menderes devrinin kaynak liberal politikasından farklı, ekonomi politikasının bir plan çerçevesi içine konulması nadirdir; Bunun da fîretim artışı hızlandırmak ve sosyal adaleti gerçekleştirmek gibi ikili bir hedefi vardır. Bu form altındadır ki, M.B.K., Kurucu Meclis üyelerinin çağrılmasına önce, 1961 yılı sonbaharında, «Devlet Planlama Teşkilatı»nı kurmuştur. Cumhuriyetin aynı zamanda bir parçası olarak, Anayasa, bu teşkilatı açık bir şekilde içine almaktadır.

Askeri rejim zamanında tasarılanan reformlar bir çok alanda käğıt üzerinde kaldıysa, plânlama teşkilâtı yaşamaktadır. Daha önce de Türkiye'de ekonomik plânlama görülmüştür. Fakat bunlar, maden işçilerinin geliştirilmesi, sanayileşme gibi özel bazı alanlara inisiatif ediyor.

İkinci Dünya Savaşından sonra plânlama vazgeçildi. Ankara'da, zengin ve özellikle sanayileşmiş Batı Avrupa ülkelerinin serbest pazar ekonomisinin, sâmieleri hesaba katılmadan, taklit edilebileceği düşünüldü. Plânlama Teşkilatı, yeni gayelerinden birisi, ülkenin sosyal ve ekonomik durumunu ortaklaşa bir cinsde yarâma kremâmetmektir.

İKİNCİ CUMHURİYETTE SOSYAL AKIMLAR

Bu teşkilât bir müsteşârın yönetiminde üç direye ayrılmıştır:

İktisadi plânlama, sosyal plânlama ve koordinasyon. Bu teşkilât tarafından hazırlanan plânlar, Bakanlar Kurulu getirilmeden önce «Yüksek Plânlama Kurulu»na sunulur. Türkiye'nin ekonomik kalkınması 15 yıllık bir perspektif içinde gözontüne alınmıştır. 1963-1967 devresine ait 5 yıllık plan çalışmalarını Temmuz ayı bitiminde sona ermiş, yaz aylarında da Yüksek Plânlama Kurulu plan metni üzerine eğilmiştir. Plânnın kabul ettiği % 7 oranındaki kalkınma hızı bütün alanlarda olagânlıktır. Gayret ve fedakârlıklar gerektiriyor. En azından denilebilir ki, plâm yapır ve yapanların, ona bağlılıklarını umudun gerçekleşmesi isteyen, kuvvetli ve aktif bir hükümetle kül olarak bütün milletin fillsi ışıklarına mutlak zorunluluk vardır.

Sosyal gelişimin bazı görünüşleri

Artan nüfus basıncının çok endişe verici bir grafiği, Menderes rejimi krizinin, Mayıs 1960 İhtilâlinin ve ikinci Cumhuriyetin doğumunun arkâ plânda kalmış nedîni aydınlatmaktadır. İşsizlik, kısmen ekonomik konjunktürün durgunluğundan ileri gelir. Fakat asıl sebep, ekonomik gelişimin, nüfusun artışı hızına göre çok geride kalmış olmasıdır.

Türkiye nüfusu, Cumhuriyetin ilk 25 yılında iki misli artış göstermiştir. 1923'de 13 milyon olan nüfus 1960 da 28 milyona varmıştır.

Bu artış rejimi ile 1972 de, 1923 nüfusuna göre artışı üç misli olacaktır.

İkinci Dünya Savaşından önce, Türkiye'de yıllık artışı % 2 yi geçiyordu. Savaş yılları boyunca % 1,2 ye kadar bir inş oldu. Fakat 1950 yıllarında, % 3 artışı rakamı ile Türkiye, fazla doğum yapan ülkelerin başına geçti. Katı rakamlarla doğumun gelişimi söylece açıklanabilir: 1945-1950 yılları arasında nüfus yıllık ortalaması 430.000, 1950-1955 yıllarında 620.000 ve 1955-1960 yıllarında da 800.000 kişi olarak artışı kaydetti.

Istatistik hatâları bu rakamlara tâmini bir değer verdirtiyor.

Zaten bu nokta, Türkiye için, diğer istatistik verilerine de uygunlanabilir. Bununla beraber, nüfus bakımından istatistiklerde mubâlîga yapılmışlığı da olsa, ülkenin genel tablosu içinde esaslı bir fark meydana getirmez. Hızlı nüfus artışıının bütün sonuçlarını iş piyasası, 1965 yılından sonra, yanı, savaş sonrasın boz doğum yıllarında düşyaya gelenlerin 15 ile 20 yaşlarında erişikleri zaman, görecektir. Fakat her geçen yıl 800.000'den fazla yeni insan beslenilmek isteyecektir. Her yıl okul yaşına gelmiş çocukların sayısı 1,5 milyondan daha fazla olarak artmaktadır. Okur-yazar olmayanlara karşı savaş, yavaşlaşmıştır. Kemal Ataturk, yâzide doksanı okur yaşı olmayanları teşkil ettiği bir halk bulmuştur. Cumhuriyetin eğitim üzerinde gösterdiği gayretler, bu orâni yüzde altmışa indirdi. Fakat 1955'den beri eğitim yaşına gelip de okula gitmemeyen çocukların sayısı artarak % 30,7 den 1960 da % 31,6 yaştı.

Cünkü, yeni okul yapımı ve öğretmen yetiştirilmesi aynı tempoda yürütülmüyordu.

Taşrada gizli işsizlik hükümlü sürmektedir. Hesap aylarında hile 1,3 milyon insan -çalışma yaşına gelmiş tarım halkın % 10'u- tamamen işsizdir. Tarım halkın bir kısmı şehirlere, özellikle büyük şehirlere göç ediyorlar. Anadoludaki bu göç, köylerin gizli işsizliğini şehirlerde, sosyal ve ekonomik plânda çok daha tehlikeli olan açık işsizlik hâline getiriyor. Şehirler halkı, ülke nüfusunun üçte birini, bâzalarına göre % 40'ını teşkil eder. İstanbul'un özel durumu bir yana bırakılmışsa, Türkiye Cumhuriyeti büyük şehir kalabalıklarının ortaya çıkardığı sosyal problemlere uzun süre yabancı kalmıştır. Ankara ve İzmir gibi şehirler, bizim gözümüzde yakum bir zamanâ kadar wasat taga şehirleri idi. Buna karşı, 1960'da, 100.000 kişisinin üzerinde 5 büyük şehir

tespit ediliyordu. Bu şehirlerin birlikte nüfusu 4 milyonu bulmaktadır. En fazla ve hızlı artış Ankara'dadır. Bu şehirlegedenden doğan ve «Gecekondular» adı verilen sefalet mahalleleri sosyal problemlerin en ağırını teşkil ediyor. Gecekondular bir büyük milyon kişilik bir proletarya teşkil ediyor. Bugün Ankara nüfusun % 45'i, İstanbul ve İzmirde % 20'si gecekondular da yaşıyor.

Sûrası gerçekktir ki, her çeşitten demagoglar, bu insanların bir politik manevra içi olarak ele almaktadır. Menderes rejimi, gecekondular halkından bir çeşit parti millî teşkilî isteği ilezugandırılmıştır.

Zengin azınlık ile fakir yârığın arasındaki tezat şiddetle artıyor.

Gecekondular kargasında yeni bir millî yoneler sınıfı, 10-15 yıldanberi kaydedilen millî servet artışıının önemini bir kısmını elinde toplayıyor. Menderes'in hamlelerinden, ilk önce, sayıları fazla olmayan büyük toprak sahibleri ile büyük burjuvazi faydalandı. Oysa ki, işçilerin, mistahdemlerin ve memurların gerçek gelirlerini enflasyon sebebiyle azaltıyordu.

Orta sınıfın sayıca artışına rağmen, Türkiye dengeli bir burjuva toplumu olamamıştır. Aksine, zenginler ve fakirler arasındaki derin tezâzları karakterize eden bin «Yâkîn - Doğu» kapitalizminin görünüşü nü hızlandırmıştır. Böyle bir gelişim önleneyebilir miydi? önlenebilecektir. Tâzârî sendikalar kanunu kayıtlı bir sendikal hürriyet tamamaktaydı. Bütün partilerin vaadlerine rağmen, Birinci Cumhuriyette grev hakkı konusu bir türlü halledilmedi. Hükümetlerin bu tutumunun, işçiler arasında ciddi kaynaşmalar yaratması beklenenidir. Fakat sadece 1950 yıllarda bir kaç küçük hareket hissedildi. Yâlâm sendikalar üzerinde hükmüetin yürüttüğü kontrol, artık mukavemetşiz kabullenilmiyor. Mayıs 1960 İhtilâlinde sendikalar çok daha büyük bir hareket serbestliğinden yararlanıyorlar. Fakat bunun yanında sendikaların zafları da gün ışığını çokmuş bulunuyor. Bu zafların bağıtsızlığı sekilde bölmeliyor.

1962 yılında, sendikâl 300.000 işçi içi 432 sendika yardı. Bu sendikalar arasında 205.000 üyeye sahip 233 tanesi genel bir kooperasyon içinde (Türk-İş Konfederasyonu) toplanmıştır. Eski sendika ilderleri her zaman için, erisme istedikleri hedeflerin seviyesinde olamamışlardır. Üyeler arasındaki otoriteleri pek enderdir. Sendikaların kötü bir mali durum içinde olduğunu, bugünkü hâllerini de yabancı dost teşkilâtların yardımına borçlu bulunduklarına şagmanlık gerekir. Bütün bu zayıflıkları yok etme gairesi araştırıldı gidi, özellikle ilk plânda daha büyük bir merkezlegne ve daha etkili hareket şartları yaratmak için de gayret sarfediliyor. Temelde gelen baskı gitikçe daha vuzulan anlaşıldığı gibi, sendika hayatı da, toplum gururunun ve kongrelerde görülen açık tartışmaların doğrudan üzerine, gitikçe artan bir canlık kazanıyor.

Sendikaların politika alanına girmeleri, özellikle parti olarak politikaya katılmaları, ya da katılmamaları konusunda düşünceler bölünmektedir. Bazıları bu konuda ihtiyyat taşıyıyorlar. Buna göre, tecrübelilerin de doğruladığı gibi, işçilerin politik sempatisi son derece dağınık gösteriyor.

Oneleri işçilerin büyük bir kısmı oylarını Demokrat Partiye vermişken, Ekim 1961 de Adalet Partisine aktarılmışlardır.

Diğer bazıları ise, partiler sistemi içinde,

yeni ve gerekli bir grup olarak sendikaların da yer almasını mutlak zorunluluk olduğunu söylemektedirler.

İşçi uyanusunun politik sonuçları: hâkîmda şimdiden bir şey söylemeyecektir. Yalnız kabul etmekle yetinmek gerekti ki, bir Türk işçi hareketi doğmuştur. Ve bu hareket, sosyal sorunları zarar «sükût duvarı»nın yıkılıp çökmesi için yeter ölçüde enerji ile memnunietsizliğini haykırmaktadır.

Gelecek yazı
SOSYALIST
BİR YÖN

Terme Kaymakamı Şahin ve çıkışıcı tüccarlar

Canik dağlarının denizle kucaklaştığı bir vadide kurulmuştur Terme. Yedi bin nüfusu vardır ilçesinin. Karadenizin güzel, şirin bir ilçesidir. Güzel ve şirin olduğu kadar zengindir de. Bereketli toprakları vardır. Terme çayı suları bu toprakları. Çeltik, misir, fındık ziraati ya da pınar ou topraklarında. Hayvancılık ta vardır, fakat mer'a tahribi, mer'alarmı tarla yapılması ölüdürmüştür hayvancılığı. Mer'alar gibi ormanlarda tahrip edilmiştir. On sene öncesine kadar gökyüzünden göstergesi yon ormanların yerinde şimdi sadece çalılık ve fundalıklar vardır.

Devlet elinin girdiği iddia edilemez Terme. Doğumun en kuytu ilçelerinde bile raslanması mümkün olan ve devleti temsil eden Hükümet konagu, sağlık merkezine, menur konularına raslanmaz. Termede Devlet daireleri Belediye binasında da kiralık evlerde barınır. 500 öğrencili Ortaokulum dört dershaneli bir binası vardır. İlköğretim yapar ortaokul, yine de sınıf mevcutları elliden aşağı düşmez.

Ağalar da vardu Termede. Verimli ve bereketli toprakların büyük kısmı bu ağa lara elindedir. Terme çayında su ağaları motorlar kurarak su satmaktadır. Bazı çiftçiler ürettiği ürünün 1/3ünü toprak ağasına, 1/3ünü de su ağasına vermektedir. Kilosu 100 — 150 kuruştan satılan çetigi 50 kuruşa ve 500—600 kuruşa satılan findığı 300 kuruşa daha kişi aylarında tük cari satan çiftçiler pek çoktur.

1962 yılının nisan ayında Salih Şahin adında ilkiçi bir kaymakam gelmiştir Terme'ye. Kaymakam Şahin gençdir, tarafsızdır, çansaklıdır, çahşemi ibadet sayan bir insandır. Mehmet Can bu vatandaşları sehip idarecileri örnek olarak gösterilmek te ve kaymakamlar için örnek ve önderi olmaktadır. Bu bakımından Salih Şahin de, halk, Mehmet Can gibi bir kaymakam değildir. Termenin halledilmemiş sorunları na hemen eğilim kaymakam ve dört elle işe sarılır. İlk iş devlet dairelerinde aracılığı onlemek, devlet dairelerinden ajanın ayagını kesmektedir. Kaymakam Şahin'in en tazia üzerinde durduğu mesele budur. Köyde kente yaptığı konuşmalarda ilan eder olsa. Ağalarla selâm sabah kesmiş ti kaymakam Şahin. Bu durum ağaları çileden çakarmıştır.

Köy yolları, öğretim ve eğitim sorunları da Kaymakam Şahin'in önem verdiği sorunlardandır. Jüneşin ilk ışıkları ile evinden çıkar Salih Şahin. Kravatla, ünülü pantolonla pek göremezsiniz onu. Sabah ilk saatlerinde şehir içindeki kontrol lerini yapar, sonra köylere yollanır. Köy yollarında ilk hedef Terme — Gökçeli yoluna yapılmıştır. Bu suretle doğ köyle ri ilce merkezine bağlanacak, devlet eli bu köylere uzanacak, bu köylere medeni yetin ışıkları götürülecektir. Başarını bunu bu kaymakam. Ayrıca Karadeniz sahil yolu yakını mesaledede olan yolları ele alır, bu köyler de sahil yoluna bağlanır. Kolay iş değildir bunlar. İnce usulinden faydalanan kaymakam Şahin. Köylünün içine girmiştir, sözleri ile, filili hareketleri ile köylülerden yana olduğunu köylüye göstermiştir. Köylünün güvenini kazanmıştır. Elbirliği ile yapmış köy yolları.

Türk Sosyalizmi Üzerine Denemeler

Hilmi Özgen'in yeni eseri

Yıkında çıkıyor

Istanbul'da Bozkurt Yayınevinden arayınız

YÖN — 15

Öğretim ve eğitim dâvâsına el atmıştır Kaymakam Şahin. Örnek köy okulları yapılmıştır, yıkılmaya yüz tutmuş okullar onarılmıştır. Beş yüz mevcutlu ve dört sınıfı ortaokulda öğrenci ve öğretmenin râhat ders yapabilmelerini sağlamak için ortaokul geliştirilmesi ve genişletilmesi lâzımdır. Bir dernek kurulmuştur: Orta okula Ek Pavyon Yapıtma Derneği. Orta okula bir pavyon eklenmiştir ve öğrenci ve öğretmenler rahatça ders yapabilmektedir.

Sağlık merkezi de yoktur Termede. Hükümet tabibligi kira evindedir. Hastalar Samsun'a taşınmaktadır. Bir sağlık merkezine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı gidermek için bir sağlık merkezi yapitura Derneği kurulmuştur kaymakam Şahin. Sağlık merkezi kurma çalışmaları başlamıştır şimdi Termede. İlçede mezbâha diye dört duvardan ibaret bir yapı vardır. Etler mezbâhadan listik tekerlekli el arabaları ile taşınmaktadır ve bu durum halkı et yemeğten iğrenmektedir. Buraya da uzanmıştır kaymakamın eli. Mezbâha ona rıtmış, eksikleri giderilmiş, sıhhi bir tesis haline getirilmiştir. Artık et insan gücü ile ve lastik tekerlekli el arabaları ile taşınmaktadır. Modern bir et arabası hizmete girmiştir. Vatandaş iğrenmeden etini yiyebilmektedir.

Terme, Karadeniz'in çok yağmur alan bir bölgesidir. Kişi aylarında sokaklar ve caddeLER GAMUR DERİYATI HALİNDEDİR, YER YER GÖLÇÜKLERE RASLANIR. Kaymakam Şahin'in yapıcı elliği ile sokaklara kaldırımlar döşenmiştir. Açılan kanallarla gölçükler Terme çayına akıtlanmıştır.

Bütün bu işler sekiz ay gibi kısa bir zaman içerisinde yapılmıştır. 1962 yılının nisan ayında Terme'ye gelen bu ilkiçi ve çalıkan insan 1963 yılının ocak ayında Siyâsî Divriği ilçesine atılmıştır. Sekiz ay önce Tunçeli'nin Pertek ilçesinden gelen Salih Şahin, şimdi Divriğe gitmektedir. Altı yılda sekiz yer değiştiren bu ilkiçi ve savaşçı insanın Divriğe naklinin sebebi nedir? Bu sorunun cevabını vermek için 31 Temmuz 1962 gününe dönelim. 31 Temmuz 1962 tarihinde Terme Belediye Meclisi Başkanlığı olaganüstü bir toplantıya çağrıldı. Gündemde 1956 yılında alınmış olan Terme pazarında sergi açmayı ve seyyar yaraticılık yapmayı yasaklıyan kararın kaldırılması var. 1956 yılının Tüccar ve ağa temsilcilerinden kurulu Belediye Meclisi, Terme pazarında sergi açmayı, seyyar satıcılık yapmayı yasaklamış. Bu suretle Terme tüccar rakipsiz kalmış, malum camının istediği fiyatta satılmış. Terme pazarında sergi açmak, seyyar yaraticılık yapmak suretiyle geçimini sağlayan yüzlerce fakir aile sefalete mahkûm edilmiş. 31 Temmuz 1962 tarihinde çoğunuğun oyu ile sergi yasağı kaldırılmıştır. Sergicilere, seyyar satıcılar yer gösterilmiş ve serbestçe satış yapmaları sağlanmıştır. İşte bu karar, tüccar ve ağa cileden çıkarılmış, kıyametleri koparmıştır. Tüccar ve ağa dan mîteşkîl heyetler kurulmuştur. Ankaradan Milletvekilinin başkanlığında he yet çikarları bozulan tüccar ve ajanın menfaatlerini korumak için çalışmaya başlamıştır. Belediye meclisi üyeleri teker teker ziyaret edilmiştir. Heyet kaymakam Salih Şahin'i de ziyaret etmiştir. Kaymakam Şahin, Terme pazarında kurulacak sergilerin rekabeti doğuracağına, Belediye gelirlerini artıracağına, sergicilik ve seyyar satıcılıkla geçimini sağlayan yüzlerce ailenin sefaletten kurtulacağına inanmıştır. İnanından dönecek insan değildir kaymakam Şahin. Milletvekil ve heyet üyeleri eller boz ve gururları yaralanmış olarak çıktıı kaymakamın makamından. Savaş başlamıştır artık. Ankaraya heyetler gitmiştir, ilgilileri görüşülmüştür. Menfaati zedelenen çıkışıcı tüccar, Devlet dairelerinden ayağı kesilen ağa, yetersizlikleri sebe-

bi ile Belediyeden tasfiye edilen memurlar, Silâh taşıma izni alamayan nüfuzlu kişiler birleşmişlerdir kaymakam'a karşı. Kaymakam — çıkışıcı tüccar, ağa ve yetersiz memurlar savaşından Kaymakam mağlub olmuştur, 5 Ocak 1963 cumartesi günü Milletvekillerinden gelen bir telgraf müjdelemiştir bunu. Telgrafta (Artık üzülmeye mahal yok selâmlar) denilmektedir.

Kaymakam Şahin simdi Ankaradadır. Bu yapıcı, ilkiçi, tarafsız idareci çok sevdiği mesleğinden ayrılmayı düşünmektedir. Mevcut düzen içerisinde memleketine faydalı olmadığı görmüş ve başka sahâlarda memleketine faydalı olabilmek için istifaya gözle almıştır.

Rasim YÜCEBAŞ
(Veteriner Hekim)

Bir Kaymakam, İçisleri Bakanına sesleniyor

O gün yüreğimiz büyük umutlarla doluydu. Kaymakam kursunu bitirmişti. Yurt görevine ilâzactıktı. Sarı zarfları içinde yönetimini üzermeye alacağımız yoksul, bakımsız kasabaların adları yazılıydı... Sayın Bekata yurt gerçeklerini yânatın çok güzel bir söylev verdi. «Bir zamanlar bir köyçilik hareketi başlamıştı. Genetik, Köyleri kuşları evlendirdi, sulamalarını sırı aştıktı yerler sanıyor, siller yarlıyor. Oysa köylere gittilimiz zaman aştıkta, yoksulluktan başka birsey göremedik. Sizler de hemiz geneliniz. Gitgidi kasabalarında, köylerde herşeyden önce tabiatla, hayvanlıklla savaşmak zorunda kalacaksunuz. Gücünüzü yitirmeyin, yılmatın, göreviniz sonunda siz tabiatla hâkim geleceksiniz. Bu mücadelenizde ardusuda sizler bir baba şefkatyle sevecek ve koruyacak bakanınız ve bakanlık mensupları olacaktır» diyor. Sayın bakanımızın bu sözleri daha bir artırmıştı güclüydi, içimiz kvanç doluydu. Sonra Samsun'a döndüm karşımıseyi beklemek için. Çok geçmeden aradan, öğretmenler Derneğine Terme öğretmenleriyle karpıştım. «Duydun mu politikacılar yine, Terme ağaclarının arzusu üstine kaymakam Salih Şahin Divriği ilçesine sürdürdüler» diyorlardı. Şaşkıdım — oysa şazermalan gereklidir. Kaymakam Terme'ye gelmiş sekiz ay bile olmamış hemiz. Kaymakam hâli şâfi midir ki syâda bir sazın omuzlayıp «düğem yolları yollar» diye ilce dolapacak...

Yakın tanımdım Salih Şahin. Sabah altıda, dâha ilçede hayatı başlamadan kaymakamlığında çamur ıngâstı başında usta başı gibi beklerdi. Sekiz ay içinde modern bir kanalizasyon, fenni ve stihî mezbâha, ortaokula ek bir pavyon, ot iki dersanelik bir ilkokul yaptırdı. Gerek mezkez, gerekse merkeze yakın yerlerde geit vermeyen yolları stabilize ettirerek halkın yarısına ulaşmıştır. Hanımları restore ettirerek modern bir ilçeye haline getirmiştir. Yeni giriştiği sağlık merkezi ise temeli atılmış br dumrupta beklemektedir. Yol ve su sorunlarını ise kısa bir süre içinde halletermiş. Sonuç ne? Bilindiği gibi. Kasaba ağaclarını, egrafın çatırına dokunan, kumu yararına yonelen bir karar olduğu için, bir gün ilçeden iki Halk Partili ağa, CHP milletvekili İlyas Kâlçan yanına gider. Döndükten sonra kara haber yayılır. Kaymakam İki-ilçen içinde ilçeden alınacak. Sonra İlyas Kâlçan bir telgraf gelir ağalar: «Artık üzülmeye mahal yok, selâmlar». Telgraf bayrak gibi elden ele dolanır. Ve ardından kaymakamın Sivas Divriği ilçesine tâyin emri gelir.

Sayın Bekata, sayın bakanım, biz tabiatla, hayvanlıklla savaşmaktan kaçınmuyoruz. Hizâl dânu zihniyeti sürdürür, sorumlulukta, yoksun politikacılardan kurtarın yeter.

Erdogan Alkan
(Darende Kaymakamı)

İMECE dergisinin yeni yayını:

PESTALOZZI ve DEVRİM

Yazar: A. Rufer

Çevirenler: İ. Hakkı Tonguç, F. Gündüzalp, R. İnan.

Sosyal demokrasının öncülerinden İsviçreli eğitimcisinin düşüncelerini kendi ağzından duyabileceğiniz tek Türkçe kitap.

Daha 1780 da Pestalozzi insanlığa şöyle haykırıyordu: «Hiç şüphe yok ki biz köylülerin derebeylik sisteminin eğemenliği altında obediencye böyle sefil insanlar olarak kalımları için ihtilâl yaptık...»

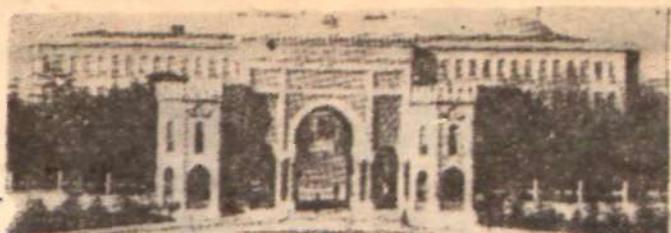
«Vatan ancak kitlenin ilgi ve çıkarını ihtilâlden yana esanlaşmakla kurtulabilir. Fakat ihtilâl, görevi ve çıkarı için olan bu çalışmalarını ihmali ederse, halka açık ve kolaya görülebilir çıkışlar sunmazsa, o güzel bir rüya, sabah açığa solan bir gïçek olmaktan ileri geçemez...»

Bu kitapta Pestalozzi'nin sosyal ve siyaset düşüncelerini bulacaksınız.

200 sayfa, 7,5 lira. İmece P.K. 373 — Ankara adresinden ödemeli istenebilir.

YÖN — 14

YÖN, 23 OCAK 1963

ÜNİVERSİTENİN M ESELELERİ

Universiteleri yöneten zihniyet değişmelidir

Üniversiteleri yöneten zihniyet de değişmelidir. Bu büyük üniversite şehrinde, çeşitli fakülte ve yüksek okul öğrencileri derslere boykot halindedeler. Öğrenciler arasında dinmeyen bir kaynağa var. Her çabalaması Kurumu geriye götürüyor. Buna orantılı olarak huzurun da artıyor. Üniversite yöneticileri «ilm» adına fildisi kulesine çekilmişler, meseleleri en iyi şekilde çözümlemeye uğraşıyorlar. Daha doğrusu her şeyi kendilerinden göçüyorlar. Onların yetiği devirden şartlar başkumsuz, öğrenciler alabildiğine herlemiş, günün öğretim üyeleri kadrosunun nüfuk bir yoğunluğu bu gidişe aynan uydurmamış. Ama hâlâ «dâhil fûnun» zihniyeti ile üniversitede görev yapıyorlar. Sosyal hayat bir tarafta gelişiyor, onlar bir usta duruyorlar. Bunun en belki örneği Prof. Sadi Irmak'ın *Uluslararası İdareci* adlı *Ulus Gazetesi*nde yazdığı makalede isim değiştirip günün yöneticileri olarak bugün tekrar *Yeni Sabah*ta yayımlaması değil midir?

Yönetim şekli

Sayın Rektör Südk Sami Onar'ın bir yıl biraz daha haemin büyükler yeniden yozduğı idare Hukuk kitabı B.M.M. Tutanıkların aksatlığı bir kısmında da belirtti gibi: «Universiteler gibi çeşitli bilgi ve uzmanlığa ayrılmış kurumlar merkezden ve bir elden yönetilemeyen yoktur. Böyle bir yönetim şekili kuruluş devrinde her yerde verse bile fakülte ve üniversitelerin gelişimi sağlanır. Üniversiteler ancak kendilerini olasına birçok üniteler hâlinde ve her birin bir çok ümitler halinde ve her biri ve bunları seçikleri başkanları tarafından yönetilmek, diğer bir deyimle üniversite kurumları bütün üniversite adamları tarafından yönetilmesi lâzım gelir.»

Güzel bir tarifi benimsenmiş olmasına rağmen, Sayın Onar en aksi ve en olumsuz örnekleri bizzat vermektedir. Ayrıca bütün üniversite adamları kavramını ikiye ayıracak incelemek gereklidir: Hocalar kadrosunda yönetim ve öğrenci kadroları içinde yönetim. Aslında üniversite hocası, öğrenci ve binası ile bir bütün olduğuna göre tek elden yönetilmesi ve bu yönetimde öğrencinin de fonksiyonunu olmasa gerekirken yanlış bir anlayış yüzünden ikiye bölünmüştür.

Hocalar kadrosu icinde yönetim

Hocalar kadrosu içinde yönetim menem klinikler şeklinde dir. Dostluklere bir temsilci tanınmış ve kadronun diğer kısmı profesörlerin içinde kalmıştır.

Oturumlarda yalnızca kenalî şâheri görüşüller. Senato gündeminde incelenmiş, oturum maddelerinin sadece yüzde 5'i öğrenci sorular ile ilgilidir. Onlar da üstümüze getirilmiştir. En büyük tartışma sebebi olan öğrenci meselesi de anıltmadan geçmek doğru olmamıştır. Hukuk Fakültesi Talebe Derneği kurulmuş yıldönümünde ya da senatörlerin senlik afişlerini asmak istenmiş, dekanlık dekanlığı başvurmuş, Dekanlık Senato'dan karar çıkmıştır. Senato

aksetmiş ve bu konu üzerinde yapılan büyük ilmi tartışmalardan sonra «afişlerin koridorlara asıl memâk» kararı çıkmıştır.

Burasi Hukuk Fakültesi, Senlik Hukuk Fakültesinin, Ama duyurmak yasak! Sebeb, öğrencilerin bir istedigini yaparsak daha birçok şeyler isterler.

Fakülte sekreterlikleri bilgisiz, Rektörlük Genel Sekreteri bilgisiz. Nitelikin T.M.T.F., 3. Avrupa Öğrenciler Sağlık Konferansına sunmak için rapor hazırlarken dekanlıklar bâzı sorular sormuş ve sonunda birçok dekanlığın fakülteindeki talebe sayısını da tam olarak bilmediğini öğrenince hayrete düşmüş, U.K.O.K. raporlarında belirtmek zomunda kalmıştır. Ama aynı kurular kimlerin hangi yıllarda Avrupaya gitmeklerini çok önceden bilmektedirler. Hattâ bazı asistanlar olağanüstü davet almaları müsâhetsizlik olarak kabul edilmekte, dışarıda yapacakları ihlâlâtları önlemek için elden gelen her şey yapılmaktadır. Birçok asistan bu klinikler yüzünden kaybettikleri fırsatları yata yaka atmaktadır. Yalnız Ankara Üniversitesi Rektörlük Genel Sekreterinin bu yöndeki çalışmalarını takdirle karşılamak gerekdir. İstanbul Üniversitesi Rektöre değil Genel Sekreterle konuşmak için 3-4 hademe ve 3-4 memura ifade vermek gereklidir. Sonunda eger iyi gönüne gelmişseniz boş kapıtlara eğlîcî ezen bir şâhsî kâşiflarsanz. Sizi görünce hemen bir dosya çeker, büyük meşguliyetler içinde dinler. Herkese sorduğu tek soru ve cevabı tekrarlar. «Hangi Fakülte desiniz? Ben bu konuda oraya gerekli direktif verdim». Daha listelerseniz kendileri var olduğu için ayakta duran müsâsesede öğrenciler hademeler yol gösterir.

Kürsü yöneticileri de genel yönetim bir devamdır. Kürsü yöneticisi yılda 3-4 defa derse gelir. Ondan sonrası Doçentler ve asistanlar tamamış. Bazıları da Ord. Prof. Ali Fuat Bagış gibi süresiz rapor gönderirler ve hiç üniversiteye uğramazlar.

Öğrencilerin yönetime katılması

Öğrenciler üniversite yönetimini tamamen dışında tutulmaktadır. Üniversite sosyal idaresinde öğrencilerin hiçbir rolü yoktur. Bu durum yükende açıklandığını kadro tarafından yaratılmaktadır. Bu kadroya hâkim olan zihniyet, «Universite demek yalnızca ilim yapan hocalar demektir» den ibaretir. Bu üstün durumu sağlanabilemek için de öğrenci daima kadro arasında tutulmalıdır, her fırsatla ezilmelidir. Bu düşüncenin sonucu olarak hâlde öğrencilerin fikirlerini alma yoluna gitmemiştir. Fakat madde «dinlenir» kelimesiyle değil de «dinlenebilir» kelimesi ile bittiği için aradan üç yıl geçtiği halde hâlde tatbik edilmemiştir. Ayrıca kânum, iki öğrenci temsilcisinin sevgili sevgili Üniversitelerde yapılacak yönetimelikle braklığı için büyük zekâları burada da kullanılmamıştır. Bu temsilcilerin sevgili öğrencilerin kurumlarına bırakılmayı, ayrıca seçmek yolunaがらşır. Tabii söyleşide konuşular ki sonunda seçilecek kişi öğrenci sorularını savunacak kimse değil, kıymetli hocaların kıymetli fikirlerine daima «evet efendim» diyecek kimse olacak.

115 Sayılı Kanun ve Universiteler

Millî Birlik Komitesinin çatırdığı 115 sayılı kanun bir bakımına bu

Pazar günü bir sessiz yürüyüş yapan öğrenciler

Yurt işinde sabrı sonuna varıldı

Yüksek öğrenim genelğinin barınma sıkıntısını ve yurtları perşen durumunu birkaç sayı önce belirten YON'ün yazısını henüz mürekkebi kurulmadan, tahammül edilemez şartlar içinde bulunan öğrenciler, Pazar günü bir yürüyüş yaptılar.

İstanbul Valiliğinin önüne elle dövizlerle gelen kızdı erkekli öğrenci grubu, anlayıksız idarecilerin değiştirmesini ve şartların bir an önce düzeltilemesini istediler.

Gençliğin bu surelle ilgiliye duyurduğu haklı sesine kulak asınamakta devam edilirse bu tarz gösterilerin her geçen gün biraz daha büyütürek tekrarlanacağı muhakkiktir. Bilişsiz kız yurtlarında durum çok daha acıdır. Çokunda kalorifer, ya da soba yan-

maz. Binlerce lira ödendiği hâlde yemekler «Bundan daha kötüsü olsamaz» dedirtecek nefasettedir. Şehremini yurdunda buzlu camı kırarak elerindeki kâna alırmadan gazetecilere seslenen kız öğrenci dinleyelim:

«Şu gördüğünüz oda, hem çalışma odamız, hem yemekhanemiz, Aynı zamanda dinlenme odamız, Revir yok. Hastalar da bizler gibi soğuk koşularda yatıyor. Kalorifer yanmamış. 54 kişilik bir koğusta ranzada yatıyoruz. Bacalar bozuk olduğu için odalar dumana boğuluyor. Yatakhaneye sular içinde. Çok defa kendiniz tenekelerle kömür taşıyoruz. Durumu Yurtlar Müdürlüğüne duyurduğumuz zaman, bize gençliğimde tezek yakışımı, hâlimize şükretmemizi söyledi...»

Bir de ilgilerin özürlerini dinleyelim: «Kaloriferlerin yanmamasının kabahati, thaleyi yapan Bayındırlık Müdürlüğüne dâvet edildi. Diğer aksaklıklar da kâfi tahsisat olmasından...»

Bizde, özürli başkalarına yüklemek çok eski bir gelenek.

İşin asılına gelince, yurtlar böyle dağınık ve küçük üniteler hâlinde kaldıkça meselelerin çözümüne imkân yok. Ahnsa her tedbir, yansılı boğuya bir yuma daha vurmaktan öteye geçmez. Çare, büyük öğrenci siteleri kurmaktır. Dünyanın her tarafından uygulanmış bu yolun tersine giderek yüksek öğrenim gençliğini perişan etmeye kimsenin hakkı yoktur.

Ayrılıkçılar gidererek durumdaydı. Hiç olmazsa yılda iki defa öğrenci temsilcilerinin fikirlerini alma yoluna gitmemiştir. Fakat madde «dinlenir» kelimesiyle değil de «dinlenebilir» kelimesi ile bittiği için aradan üç yıl geçtiği halde hâlde tatbik edilmemiştir. Ayrıca kânum, iki öğrenci temsilcisinin sevgili sevgili Üniversitelerde yapılacak yönetimelikle braklığı için büyük zekâları burada da kullanılmamıştır. Bu temsilcilerin sevgili öğrencilerin kurumlarına bırakılmayı, ayrıca seçmek yolunaがらşır. Tabii söyleşide konuşular ki sonunda seçilecek kişi öğrenci sorularını savunacak kimse değil, kıymetli hocaların kıymetli fikirlerine daima «evet efendim» diyecek kimse olacak.

Bir de dünyadaki üniversite anlayışına göz atalım. Cosec'in yazıldığı «Latin Amerika Devletleri Üniversitelerde Reform» adlı kitapta şöyle denilmektedir: «Universiteler, hocaların her söylediği doğru olarak kabul edilen yerlerde, serbest tartışmanın yanında insanlık hamurunun yoğunluğu teknelerdir». Ayni ifade ile bizdeki üniversitelerin tarifini yapmak isterseniz: «Hocaların araştırma yapma adı altında özel kazanç sağlı-

yan, eğer bu arada kendi kendine yetişire ögrenci yetiştiren, evet efendimciliği iyi bellete, sosyal hayatıza çoklmış kimselelerin bulunduğu yerlerdir».

Sosyal hayatla kaç profesörün ilişiği vardır? Kaç hocâ talebe ile fikir tartışıp yapar? Hocaların dışardan para kazanmak için aynı zamanda üniversitede kazanmak için aynı zamandan kat kat fistinde olduğu defasra yuzlümüş. Hemen Avrupaya kaçabilmek için bir aylık intihâr muddetini içinde 2 intihâr koyarak bir haftada bitiren profesörler, günlükin büyük kümâ adlıye koridorlarında geçen hukuk hocaları, hayat damarları özel müseyehanelerinde atanıp hocaları vs. varken biraz olsun insafsî düşünmek kimsenin aklına gelemez. Aslında insof kavramı altında susmakla topluma kötülük etmiş oluyoruz.

Bugüne kadar Üniversiteden şu topluma hangi yenilikler gelmiştir? Üniversite hep statikoculuğun savunucusunu yapmış, ne yenilik gelmişse üniversite dışından gelmiştir.

Klik meselesi son Doç. Adnan Benk ve Ord. Prof. Ali Fuat Bagış'ın yazısının bilirkişiliği konusunda kendini açıkça göstermiştir.

Klik içinde olmadığı için Doç. Benk'e rapor veren bir Dönmez, bir Şensoy kendi kliniklerinden bir Bagış'ın yazısı «Biz Üniversite hocalarına bilirkişilik yapmayız» demiştir. İyi ama Doç. Benk niye Üniversite hocası sayılmıyor?

Üniversitenin diğer sorunlarını diger yazılara birek olarak bu yazısı Ord. Prof. Südk Sami Onar'ın 1946'da hazırladığı rapordan bir parça ile bitirelim:

«Öldükça geniş ilmi ve idari muhâsiye malik olan Darülfünun birçok sebeplerden dolayı ve seâlihîyetlerini yerinde kullanmaması ve gelişmemesi, bu müsâsesenin taâmen ilgâsını ve yerine üniversiteden kurulması intâq etmiştir. Gerçekten Darülfünun genel yönetim elâmanılarının yetirtirilmesinde başarı göstermemiş, ilmi yâmlar yapamamış, öğrencileri bir üniversite zihniyeti ile hizlyamamış, Rektör, Dekan v.s. gibi kendi seçtiği organları birer siyasi ihtiras ve sahabeti meselesi hâline sokarak öğretim üyeleri arasında samimi ahengi ve ibrâîligini bozmuş ve belki de içinden İslâh edilemez bir hâle gelmiştir.»

Durum, bugün de 1946'da farklıdır.

Gaitskell öldü

İngiliz İşçi Partisi lideri Hugh Gaitskell, cumartesi günü tedavi edildiği Middlesex hastahanesinde öldü. 56 yaşındaki lider, bir süreden beri zatürce, kalp disease ve böbrek enfeksiyonundan rafatsızdır.

Gaitskell'in ölümü ile, İngiliz İşçi Partisi, talihsiz gec, büyük bir kayba uğramıştır.

Brüksel'de Edward Heath görüşmelerin 28 Ocak'a brakılmasına kabul etmek zorunda kalmıştı. Aslında Fransa Dışişleri Bakanı Couve de Murville müzakerelerin kesilmesini istemiş, fakat diplomatik bir formül bulunamamıştı. Londra'yı güçlendirmeyecek bir geçici çözümü bağlamıştı. 14 aydan beri gelen Brüksel konuşmalarının kesilip kesilmeyeceği önungüdeki sularda anlaşılmıştı.

NATO içinde kurulacak çok taraflı nükleer kuvveti Fransanın belâleması; da Türkiye dahil hemen bütün ittifak üyelerince iyi karşılanmadı. De Gaulle'ün tutumu yıldırım NATO'nun belirli bir nükleer stratejisi sahip olmaması tehlikeli bir nokta olarak kalmaktadır.

Kuzey Atlantik ittifakının etkenliği ve yıldırıcılığı geniş ölçüde bu gediğin kapsılmasına bağlıdır.

Kennedy - Adenauer, Kennedy - Fanfani, Macmillan - Fanfani, De Gaulle - Adenauer temaslarının bu anlaşılmazlığı ortadan kaldırma headache define yoneleceğini sindirden söylenebilir.

DOĞU ALMANYA

Moskova - Pekin anlaşmazlığı

962 Kasımının başından beri komünist dünyasının alt büyük ülkesinde komünist partilerinin genel kongreleri yapıldı. Bulgaristan, Macaristan, İtalya, Çekoslovakya, ve Mongolian sona şimdiden de Doğu Almanya komünist bloğun meselelerinin ortaya dökülmesine sahne oldu. Geçen hafta içersinde, de, Doğu Berlindeki bir spor salonunda bütün dünyanın komünist partileri (Arnavutluk hariç), temsilcilerinden murekkep 4500 kişi açılış konuşmasında, Doğu Almanya, Komünist Partisi Genel Sekreteri Walter Ulbricht'in beş bu gerek saat süren konuşmasını dinlediler. Ulbricht önce Komünist Çin'in Hindistan'a karşı giriştiği tecavüz hareketini «son derece gerekli» olarak vurgulandı, sonra Komünist Çin idarecilerini dünyadan diğer komünist partileri yetkililerinin fikrini almamakla ifham etti. Sözcülerin sonuna gelirken de Krusçef'in «Suh içinde birlikte yaşamak» politikasını övdü. Ulbricht sözcülerin bu kusurusunu geldiği zaman salonu doldurulan bütün delegeler - Komünist Çinliler hariç - aşağı fırlayıp, Krusçef'e bakarak alkış tuttular. Komünist Çinliler bir anlık duraklamadan sonra yavaş yavaş sağa kalktılar, fakat alkışa katılmadılar. Uzun uzun konuşanberi süren gelen fakat Küba'daki Rus filminin çatırmakla bir deha açık

Balaban'ın Mayası

Kemal ÇİFTLER

Eğer bir sanatçı, halkın için - den gelmemişse, yada halkın içine girememiş ise, onun sanatı yutturmacadır. Bu sözüm, halktan yana olan, halktan yana görünen, halktan yana görünmek isteyen sanatçılardır. Bir takım özentilerle sanat olmaz. Bu bir takım özentili sanatçular da hiç halkı temsil edmez. Zaten virajlı düşüncelerle virajlı yollarda halka varmak, halkı temsil etmek, halktan yana olmak isteyen, hazırlamamışlardır bu iş. Siyaset alanında da böyle değil midir bu?

Ibrahim Balaban, toplumun temelinden gelen bir ressamdır. Eserlerinde, toplumu verir. Tabolarının önünde durduğumuz zaman, halk yaşantılarında renklerin nasıl titreyişini görürük. Gerçeklerin burukluğu sarar bizleri. O, bir temel kurnaşır sanatında, halk. Bu temel üstünde gelişir, buna göre işler sanatını. Ya da kendi deyimi ne göre, «Nasıl ki kadın hamur yuğurken, maya katar içine. İşte öylesine maya katacaksın sanata.» Balaban, dedığını iyili yapın, ne kadar maya katacağını iyili bilen sanatçı. Ve yıllar önce, «Herhangi bir şeyin görüntüsünü çizmek, resim yapmak değildir,» diyerek, sanatın derinliklerine inebilen sanatçı. Balaban, resimlerini sergilemek için Ankara'ya gelmiş. Bunu duyar duymaz aramaya başlıyorum. Ve o telden buluyorum. Sergi açmak için yer aradığını söylüyor.

Balaban'la sözleştiğimiz yerde buluyorum. Bura bir kahve ocağı. Birer çay içip, düşüyorum yollar. Caddeye kalabalık, bir ayaz vuruş yüzümüze, yüzümüze. «Bir taşta binelim,» diyor. «Yaya gide lim,» diyor. Niyetini yolda bolca konuşmak. Bugün müzeleri dolğa cağız beraber. Konuturmak için, lâf aştıktı istiyorum, birden dillimin ucuna, «Usulup,» geliyor. «Resimde biçim (usulup) diyorum. Adımlarını ağırlaştırarak, yüzünü bana çeviriyor ve yalnız bir dille, «Her sanatçı sun bir biçimini, bir özü vardır.»

yor ve devam ederek, «Çevreninde kendine göre bir havası vardır. Her memlekete kendi biçimini taşır. İçinde bulunan canlı ve cananları kendine yaklaştırır. Usulup, sanatçıların sanat üzerinde bigimlenen bir görünüşüdür.

Cevrem beni kendine has bir şekilde yerden mantar bitercesine meydana getirmiştir. Halli hamur etmiş. Sonrada ben, bigimle kendi özü mü ve hem de köylerin özellikleri nin bigimini belirtmiş olmaktadır. Susuyor, susuyorum, susuyorum bir müddet. Sonra yavaştan başlayarak, «Bigimin gelişmesi,» diye tamamlıyor konuşmasını. «Sanatçuların çoğu, önceleri bir çok etkiler altında yaşıyor. Sonrası etkilerden sıyrılp kendi özünü yeniden bigimini bulurlar. Bu bende tama men tersine oldu. Benim dünyaya gelişim çaprazık.»

«Resim parken sahici bir resim göremediginden, habire insan resmi, habire öküz resmi yaptırmadan ve bir taraftan da köyüme hasret için de, önce pür, bir biçim çıktı ortaya. Getirdiğim bu düzen bizim köyümüzün özüne, bigimine uyuyor. Ajjur - aksak.»

Hittit müzesindeyiz. Hakanlar, tanrılar... Çok tanrılı bir devletin taş laşan sanat sessizliği içindeyiz. Yan tarafımızda Hakan Turhunza, heybetli. Karşımızda savag tanrısi dinamik. Şu tarafta kocaman bir kaya yuğum, bu bir heykel kaideleridir. Yanyana iki öküzler taştan, öküzler kocaman kocaman, hem de kuvvetli, kuvvetli olduğu için zaten önde lâf ekip dökülmüş üstünde. Sonra da kral, Kral oldum olasına oturmuş rahat, öküzlerinden emin. Bu öküzler, Balaban'ın öküzlerine çok benzerler. Zaten mayayı burdan alımı olmalı Balaban. Bugün bile üretim aracımız öküzler ve karasapan değil midir. Böyle bir üretim ortamı içerisinde yuğrulup gelişen sanatçı, öncelerin konu olarak bu araçları alıyor ve kendine has bir usulde bu konuya uygun bir biçimle meydana geliyor. Usulup yâ-

Balaban Hittit Müzesinde

nünden Hittitler'e akrabası çıkıyor, Balaban. Kendi deyimiyle, «Bu düzen bizim köylümüzün özüne, bigimine uyuyor. Ajjur - aksak.» Bütün heykel kaideleri sanki boyunduruğu koşulu iki öküz. Öküzler, öküzler...

— Burada hep öküzler hâkim, diyor Balaban'a.

— Benim resimlerimde de öküzler hâkim ya, diyor Balaban.

Bugünün çocuk oyularına kadar gelyor Hittitler. Ararasın çocuklarının rölyefinde başlangıç oynayıp, topa çevriliyor çocukların.

Tanrıların başında bile boyunuz var. Boynuzun sayısı ne kadar çok olursa, tanrınum gücü de okadar çok sayılır. Günümüzde de, köylerimizde bir adamın ne kadar öküz olursa o kadar güçlü olur o köylü.

Ninem, beni kırardı ikide bir öküzleri taramıyorumsun diye.»

Çalgı rölyefi önünde duruyor. Çalgıcının elinde bir sırız var. Elinin birini yaba gibi kaldırılmış sırızın parmaklarının ucuna koymuş. İki püskül dökülüyör sırızın ucundan. «Görüyor musun?» diyor. «Once sanat kaygusu var. Así da sırız böyle tutulmaz. Böyle çalınmaz. Yakıştırılmış rölyef ustası, parmakları sazın sapını. Bir sanattasın birşeyler alıp sanatımıza katıbilir yorsak, o sanat yâşayor demektir. Özlese Hittit sanatı da yaşayor demelidir.»

Müzeden çıkışıyoruz. Ayaz daha da sertleşmiş, daha sert vuruyor. Biz bir tarihi yaşayan sanat sevinci içindeyiz.

İlyichev'in parkumaktadır. Nitelikle Kasımdan bu yana yapılan parti kongrelerinden sadece ilkinde.

Bulgaristan - bulunan Suslov yerini İlyichev'ye terketmiş görünüyor. Bunda Suslov'un komünist Çin ile vukubulan ideolojik ayrıklıkları öneleyememesinin rolü olduğu ileri sürüiliyor. 1961 Kasım ayında Merkezi Komitenin «ideolojik Komisyon» adı altında kurulan yeni teşkilatına Genel Sekreteri olan İlyichev spesifik Suslov'un yerini önlümlüdeki günlerde aldığı takdirde Stalin devrinde ortaya ilk plan da sadece Krusçef ile Mikoyan kılacak demektir.

KELİECİ

MEMET

Kemal Tahir'in

romani

Çıktı

Remzi Kitabevi

İSTANBUL

YÖN — 13

Türkiye sosyalizmin meseleleri
Çağımızın yeni meseleleri
Türk sosyalizmi niçin
komünizm değildir

Türk sosyalizmi, memleketçi sosyalizmdir. Memleketçi sosyalizm, azgelişmiş niemeklerde, milli kurtuluş hareketinin ilerici bir devamıdır. Çağımızın yeni, özel ve dünya ilişkisinde etkileri olan bir gelişme hareketidir. Hem siyasi, hem ekonomik, hem sosyal bir akundur. Hem de tarihin determinist kanuniyetlerine dayanan bir fikir ve doktrin hareketidir. Memleketçi sosyalizme, ülkelere sosyalizmini de diyebiliriz. Çünkü yalnız bir memlekete, bir ülkeye hâs olan bir hareket değildir. Ekonomik, sosyal yapıları, gelişme meseleleri, hülâsa sosyal kaderleri birbirine benzeyen bütün azgelişmiş memleketlerin kanuniyetlerine uygun ve uygulanabilecek bir hareketidir. Tipki Milli Kurtuluş hareketleri gibi.

Birinci ve hele İkinci Dünya Savaşından sonra, bütün sömürge ve yarı sömürge ülkelerde meydana alan Milli Kurtuluş hareketlerine, kendi is titkâl savaşı ve milli inkılâplarıyle Türkiye önder oldu. Bu hareketlerin öncüsü ve bayrağı Mustafa Kemal'di. Gerçek Mustafa Kemal'den sonra biz, bu önderlik rolümüzü ve nümune olmak vasfımıza inkâr ettik. Birleşmiş Milletlerdeki bağımsızlık davalarında daima sömürgeçilerin yanında yeraldik. Birleşmiş Milletler dışında da, millî mücadeleleri benimsenmedi, anlamadık ve ihmâl ettiğimiz. Ama bütün bunlara rağmen çağımızın kanuniyetleri, Türkiye'yi, çağdaş Milli Kurtuluş hareketlerinin tarihine bir öncü olarak bağladı.

Memleketçi sosyalizme gelince, Türk aydını, bu gelişmede de çağdaş aydınların dışında kalamaz. Türkiye, binlerce yıl varan devlet düzenlemeye ve yürütme geleneği, Batı manasıyla demokrasi çabasına ilk giren ülke olmuş ve nihayet, Plan, Devletçilik, Halkçılık yolunda, Atatürkten beri süregelen fikir ve aksiyon denemeleriyle, bu harekette de hem kendisi için, hem kendine benzer ülkelere verebilecek çok şeyle yaratır.

Demokrasi

Memleketçi sosyalizm, Milli Kurtuluş hareketlerinin ilerici bir devamıdır demistik. Bu haret aynı zamanda demokratik bir hareketidir. Çünkü Milli Kurtuluş hareketi, memleketin istiklali için olduğu kadar, halkın kayıtsız şartsız hakimiyeti için de yürüttüren bir hareketidir. Bizim inkılâp edebiyatımızda ve mevzuatımızda halkın kayıtsız şartsız hakimiyeti en açık şekilde ifade edilmiştir. Demokrasi da halkın hakimiyetidir. Memleketçi sosyalizm ise, memlekette faydanın, halkın için ve halkın yararına ayarlanmasıdır. Onun için memleketçi sosyalizm, demokratik bir zemin üzerinde gelişir. Memleketçi sosyalizm demokrasiyi inkâr etmez, ikmal eder. Türk sosyalizmi, Türk demokrasisinin, halkın için ve engelsiz gelişmesidir.

Halkçılık

Halkçılık, halkın yalnız siyasi hakimiyeti değil, siyasetçe ve hukukça hak sahibi, fakat iktisaden sefil ve perişan bir coğulluğun kaynağıdır. Bir toplumda ne halkbirliğinden, ne sosyal adaletten bahsedilebilir. Böyle bir toplum, sosyal sıhhati olmayan, sosyal geleceği emniyette olmayan bir toplumdur.

Türk sosyalizmi ve memleketçi sosyalizm için halkçılık, memlekette FAYDA'nın halkın için ve halkın yararına düzeneşmesidir.

Hüllâsa Türk sosyalizmi hakiki halkçılık hareketidir. Atatürk zihniyetinin arka plâna atılmış en aktif ilkelerinden biri olan Halkçılık, Türk sosyalizmine ön planda yer almıştır. Büttün itibâri kazanır, Hersey halkın yararına, Hersey halkın için, Hersey, halkla beraber.

Devletçilik

Memleketçi sosyalizm, ileri devletçilikidir. Atatürk ilkelerinde yer alan fakat 1950 - 1960 arasında bütün tatbikati ve organları soysuzlaştırmış, 27 Mayıs'tan sonra ise istemeyerek, fakat maalesef doldurulan devletçilik tatbikatını kurtarmak. Türk sosyalizminin ilk çabası olmamıştır. Fakat bu kurtarma kâfi değildir. Atatürk devrindeki çağımız, devletçilik alanında, hem de demokrasi ilkelerinde öyle anamlar, öyle organlar yaratmıştır ki, simdi bizde de, bir taraftan bozulmuş ve dou-

I- Memleketçi Sosyalizmin ilkeleri

Şevket Süreyya AYDEMİR

durumuş devletçilik tecrübesini kurtarırken, diğer taraftan onum millî hayatın bütün kollarında kuruğu ve düzenleyici vasfını harekete getirecek şekilde yapmak, geliştirmek şarttır. Yani Türk sosyalizmi, ileri devletçidir.

Anayasa ve karma ekonomi

Fakat Türk sosyalizmi Anayasaya karşı de gildir. Anayasamızın, sosyal devlet anlayışını, yeni ilkeler ve organları zenginleştirmek, Anayasamızın sosyal adalet anlayışını bir terim olsakta çıkararak bir müessesesi haline getirmek, hülâsa halk yararı anlamını kanun yoluyla halka ulaşımak Türk sosyalizminin hukuki mücadelede esastır.

Bu sebeple, şimdi Anayasamızın devlet yapısına malettigi karma ekonomiyi de Türk sosyalizmi reddetmem. Devletin teşebbüs gâcı yaında, ferdin ve özel teşebbüs kurumlarının, halkın yararına olan, halkın faydası aleyhine çalışmayan, halkın emeği ve hakkını sömürürük olmayan teşebbüs gâcını de savunur. Fakat özel teşebbüs ve kurumlarına öncülik tanımaz. Özel teşebbüs istisnai yollardan, yanı imtiyazlandırmak suretiyle yapılacak suni desteklemleri reddeder. Çünkü bu suni enjeksiyonlar halkın imkânlarını halkın yararına olmaktan çıkararak bir suni yararına harçnamak demektir. Türkiye'de ve kisa zamanda, millî ekonomiyi kontrol edebilecek bir sermayedâr sınıf, bir burjuva zi yaratmak yolunda, içeriiden ve dışarıdan belli bir gayretleri bu bakımından halkın yararına söylemektedir.

Kâlfeti halka veya devlete, nimeti işe su veya bu menfaat zümresine maledecek her teşebbüsün hakiki cehresini açıklamak halkın faydasınadır. Bu arada ve bilhassa 1950 - 1960 arasındaki iktisadi oyunculuklarla, güya devlet teşebbüsü maskesi ve hüviyeti ardında gizlenen ve bugünkü şartları bir hayli olan karma teşebbüslerin biran evel temizlemek lâzımdır.

Hüllâsa Türk sosyalizmi karma ekonomiyi reddetmem. Ama Oligarşîyi, yani toplumun üstünde ve toplum işlerini kendi yararına işletmek isteyen bir zümre hakimiyetini reddeder. Aşırı, imtiyazlı, müsrif bir servet hiyerarşisine karşır. Ondokuzuncu yüzyıl manasında ve misalinde başbos ve sömürürük bir kapitalist nizamın aleyhindedir. Böyle bir kapitalizmin zaten tarihi misyonu ve ömrü sona ermiştir. Türkiye'de bu manada kapitalistleşme ve kapitalistleştirme deneyleri, halkın aleyhine teşebbüslerdir.

Toprak ve toprak sahipliği

Memleketçi sosyalizm bizde ve bütün bize senzer memleketlerde toprak ağalığını reddeder. Büyük topraklar, bizzat kendileri tarafından işlettiler dahi, büyük top - rak ağaları ellerinde toplanmasına karşır. Ziraat alanı anlamı, bunun halkın yararına muhafazasında zarar görülmeyen miktarı, kamu - laştırma, dağıtım, tapulaştırma usulleri ivedi kanunlarla düzenlenmelidir. Bugünkü Türkiye'de, vergi reformu gibi toprak reformu teşebbüslerinin de yalnız sözde kaldırı, uygulamaların hiçbir başarı sağlamadığı, hattâ vergi reformunda olduğu gibi toprak reformunda da aksine neticeler peşinde koşturdu bir gerçek. Ama bu gerçek, halkın bu şekilde oyalayanlardan başka herkesin bilinmemektedir.

Memleketçi sosyalizm, müstahsilin toprak mülkiyetini korur. Küçük işletmeleri yanında, sınırlı birlik orta işletmeleri de sahipleri tarafından işlettilmek kaydıyla savunur. Ortalı işletmenin üstünde kalan topraklar, sahipleri işletici olsa dahi ivedili kanunlarla halkın maledeğildir.

Buna karşılık, kâr gayesiyle değil, fakat bölgeci ve memleketin yararına çalışacak, bölgelerindeki köylerle sulama, toprak ıslahı, tohum, damızlık, zirai eğitim gibi alanlarda filili işbirliği yapacak ve taahhütlerle girişecek büyük devlet zirai işletmeleri korunmalıdır.

Eşrafılık, mütegallibilik, murabahacılık, faizcilik gibi paraîit faaliyetler ise elbette ki, topluma karşı歧立ur.

Sosyalizm ve Lâiklik

Sosyalizm lâik bir nizamdır. Türk sosyalizmi din ile devletin kesin olarak ayrılmış savunur. Bu konuda Atatürk anamadınsa

bir lâiklik anlayışı şartır.

Memleketçi sosyalizm dîne karşı değildir. Fakat devlet olarak dînî dışındadır. Dîn halkı teşkil eden fertlerin viedan hürriyeti konuşur.

Orta sınıf

Memleketçi sosyalizm anlayışı içinde orta sınıf, makul bir şekilde yaşama ve teşkilatlanma imkânlarına kavuşmalıdır. Bu rada orta sınıf veya orta sınıflardan anlaşan mana sudur: Adına Esnaf da diyebileceğimiz küçük mîtesebbislerle, büyük sermaye teşebbüsleri mahiyetini almayan küçük ve orta işletmelerle, büyük toptancılık, büyük ithalat ve ihracat teşebbüslerinin altında kalan iş sahibleri, orta çiftçiler, serbest meslek sahipleri ve özel veya kamu hizmetlerinde çalışanlar özel orta sınıfları teşkil ederler. Bunların üstünde drijan sınıf gelir ki, bu sınıfın fonksiyonlarının halkın yararına olmak bakımından değerlidir.

Emek, işçi sınıfı ve emeğin sosyal değeri konusu

Sosyalizm, emeği toplumun önlânda gelen itici ve yaratıcı gâcı olarak alır. Bu sebeple Emek, İşçi sınıfı ve emeğin değerlenirilmesi sosyalizmin ve sosyalist kültürü temel konularından biridir. Fakat ondokuzuncu asırındaki sosyalizm gibi, ondokuzuncu asırındaki işçi meseleleri ve ölçülerde bugün çok deyimmiştir. Çağımız bu konuda da yeni ölçüler, ye ni değerler, yeni imkânlar getirmiştir.

Toplumların sosyal ve ekonomik dâvaları içinde ve hele sosyalizm açısından geniş ve özel bir mahiyet arzeden bu konuya, bu yazının dur çerçevesine sıkıştırılarak diğer bir yazda detaylıca ele alınacaktır.

Sınıflar kavgası

Memleketçi sosyalizm bir halkın hareketidir. Gerek Batı demokrasilerinde gerek azge lişmis memleketlerde sınıfın varlığı şüphesi götüremez bir gerçekir. Fakat Türk sosyalizmi, yahut memleketçi sosyalizm, bir sınıfın diğer sınıflar üstüninde diktatörlüğünü savunmaz. Çünkü böyle bir sınıf hakimiyeti, sınıflar arasında çarpışmanın son mertebedir. Böyle çarpışmalar, plânsız demokrasilerle plânsız monarsilerin ve otokrasilerin zemininde gelişir. Türk sosyalizmi, millî hayatın bütün kollarını kapsayacak plan bir ekonomiyi geliştirmek yoluya, Fayda'yı halkın maledeğidir, halkın içinde aşırı derecede kesinleşecek sınıf kavgası önemini kaygusundadır. Yalnız Türkiye'de değil, bütün azgelişmiş memleketlerde, sınıfların çarpışmasını değil, erimesini hedef tutar.

Haklı manasıyla sınıf, toplum içinde bazı sosyal tabakaların, istihsal vasıtalarına ve sermaye mînasbetlerine göre gruplaşmaktadır. Sınıf kavgaları, sınıfların bu biryârâsında işgal etmekleri yere göre, aradaki menfaat tezâtları dan ve faydânnı benimsenmesi çatışmalarından doğar. Ve bu kavgâ basılıca iki sınıf arasında kesinleşir: Burjuvazi ve Proletarya.

Fakat bu kesinleşme, ekonominin başbos işlediği plânsız ekonomilerde kendini gösterir. Ekonomik faaliyetler, istihsal vasıtaları üstünâdeki mülkiyet mînasbetleri ve nihayet FAYDA'nın toplum içinde dağılış şekli demokratik yollarla da olsa PLAN'lık usulleriyle düzenlenince, hem hâsim sınıflar arasındaki sınırlar, hem sınıf kavgasının keskinliği törpilenir. Sosyalizm toplu yapısını demokratik plânlara bağlı prensip buradan gelmektedir: Mal fetişizmini, yani üretilecek malın ne olacağı, nasıl fiyatlar bulacağındaki bilinmezliği büyük ölçüde silmek, üretim ve tüketim arasındaki başbosluktan doğan iktisadi buhranların keskin şekillerini önlemek, bu buhranlardan doğan işsizliğe meydan vermemek, yatırımları memleket yararına ayırmak, iç muhacereti, gizli işsizliği istikametlendirmek ve tam istihdâma yaklaşmak için Plan, sosyalizmde temel mîsesedir.

Gelecek yazı

Marksizm, Memleketçi sosyalizm ve ihtilâl